EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 09 24
COM(2024) 415 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Reglamento (ES) 2017/821 (Naudingųjų iškasenų iš konfliktinių zonų reglamento) veikimo ir veiksmingumo peržiūra pagal Reglamento (ES) 2017/821 17 straipsnio 2 dalį

I. ĮVADAS

Šios ataskaitos tikslas – pateikti Europos Komisijos (toliau – Komisija) išvadas dėl *2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2017/821, kuriuo nustatomos alavo, tantalo, volframo, jų rūdų ir aukso iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų Sąjungos importuotojų prievolės dėl išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo*[1] (toliau – Reglamentas), veikimo ir veiksmingumo pirmosios peržiūros. Reglamentas įsigaliojo 2017 m. birželio 8 d. Juo nustatyti veiklos išsamaus patikrinimo reikalavimai nuo 2021 m. sausio 1 d. taikomi Sąjungos alavo, volframo, tantalo ir aukso importuotojams. Konkrečiai, Reglamentu nustatoma Sąjungos išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo sistema, kuria siekiama apriboti ginkluotų grupuočių ir saugumo pajėgų galimybes naudotis alavo, volframo, tantalo ir aukso prekyba užkertant kelią tokių ginkluotų grupuočių ir saugumo pajėgų finansavimui daug išteklių turinčiose vietovėse ir susijusiems sunkiems žmogaus teisių pažeidimams. Sąjungos importuotojų išsamaus patikrinimo prievolės yra suderintos su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijomis dėl atsakingo naudingųjų iškasenų iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų tiekimo grandinių (toliau – EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos) ir apima EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijose nustatytą 5 etapų rizika grindžiamą išsamaus patikrinimo sistemą[2]. Reglamentu siekiama suteikti skaidrumo ir tikrumo dėl Sąjungos alavo, volframo, tantalo ir aukso importuotojų ir dėl lydyklų ir rafinavimo įmonių, perkančių šiuos metalus iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų, tiekimo praktikos. Valstybių narių kompetentingos institucijos (toliau – VNKI) yra atsakingos už vienodą Reglamento įgyvendinimą ir už Sąjungos importuotojų *ex post* atitikties patikrų atlikimą.

Pagal 17 straipsnio 2 dalį Komisija ne vėliau kaip 2023 m., o vėliau – kas trejus metus peržiūri Reglamento veikimą ir veiksmingumą. Konkrečiai, atliekant tą peržiūrą

> *„atsižvelgiama į **šio reglamento poveikį vietoje**, įskaitant atsakingo naudingųjų iškasenų, kurioms jis taikomas, pirkimo iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų skatinimą ir sąnaudas ir **šio reglamento poveikį Sąjungos ekonominės veiklos vykdytojams**, įskaitant MVĮ, taip pat į **papildomas priemones**, išdėstytas 2014 m. kovo 5 d. bendrame komunikate. **Peržiūros ataskaitą** Komisija aptaria su Europos Parlamentu ir su Taryba. Peržiūra apima visų galutinės grandies Sąjungos ekonominės veiklos vykdytojų, savo tiekimo grandinėje naudojančių alavą, tantalą, volframą ar auksą bei įdiegusių išsamaus patikrinimo schemas, dalies nepriklausomą vertinimą. Atliekant peržiūrą vertinamas **šių išsamaus patikrinimo schemų tinkamumas ir įgyvendinimas** ir Sąjungos sistemos poveikis vietoje, taip pat **papildomų privalomų priemonių poreikis** siekiant užtikrinti pakankamą visos Sąjungos rinkos sverto poveikį atsakingai pasaulio naudingųjų iškasenų tiekimo grandinei*."

Be 17 straipsnyje aiškiai išdėstytų reikalavimų, Komisija nustatė ir išnagrinėjo kitus elementus, susijusius su Reglamento aprėptimi ir taikymo sritimi, kurie gali turėti įtakos Reglamento veikimui ir veiksmingumui. Šioje ataskaitoje atsižvelgiama į šį Komisijai nustatytą reikalavimą peržiūrėti Reglamentą. Joje apibendrinamos peržiūros tyrimo išvados ir akcentuojamos

[1] OL L 130, 2017 5 19, p. 1.
[2] EBPO (2016 m.), EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos dėl atsakingo naudingųjų iškasenų tiekimo iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų grandinių. Trečias leidimas, „OECD Publishing", Paryžius. http://dx.doi.org/10.1787/9789264252479-en

pagrindinės prioritetinės sritys, kurias Komisija galėtų nuolat remti ir toliau vertinti atlikdama peržiūras ateityje.

II. PIRMOJI PERŽIŪRA. TAIKYMO SRITIS IR METODIKA

Šioje ataskaitoje Reglamento veiksmingumas ir veikimas analizuojami atsižvelgiant į kelis aspektus: 1) poveikį šalyse gamintojose[3], visų pirma reikšmingo neigiamo poveikio, kuris gali būti susijęs su naudingųjų iškasenų gavyba, tvarkymu ir eksportu iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų, rizikos mažinimui, 2) poveikį ES ekonominės veiklos vykdytojams, įskaitant mažąsias ir vidutines įmones (MVĮ), 3) papildomų priemonių, pvz., išsamaus tiekimo grandinių patikrinimo schemų pripažinimą ir orientacinio bei nebaigtinio konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašo (toliau – konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas)[4], kurį pateikė Komisijos pagal Reglamento 14 straipsnio 2 dalį pasitelkti išorės ekspertai, poveikio vertinimą ir 4) papildomas aplinkybes, įskaitant materialinę Reglamento taikymo sritį, importo apimties ribų reikšmę ir sąsajas su kitomis teisėkūros iniciatyvomis, be kita ko, susijusiomis su gavybos sektoriumi.

Ši ataskaita parengta remiantis išorės tyrimu, metinėse Reglamento įgyvendinimo ataskaitose[5] pateikta VNKI informacija, taip pat Komisijos konsultacijomis su įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis. Išorės tyrimo išvados grindžiamos mišriais metodais, pavyzdžiui, išsamia literatūros apžvalga, antrinių duomenų analize, vietoje atliktais tyrimais[6], dokumentų analize ir apklausomis bei praktiniais seminarais, kuriuose dalyvavo atitinkamos suinteresuotosios šalys, įskaitant VNKI, Europos pradinės ir galutinės grandies veiklos vykdytojus, išsamaus patikrinimo schemų vykdytojus, kalnakasius, vietos prekiautojus, pilietinę visuomenę ir kitas suinteresuotąsias šalis. Ši ataskaita grindžiama moksliniais tyrimais, kurie buvo vykdomi iki 2023 m. pirmojo pusmečio.

III. REGLAMENTO VEIKIMO IR VEIKSMINGUMO PERŽIŪRA

1. Poveikis alavo, volframo, tantalo ir aukso šalyse gamintojose

2023 m. ES importavo Reglamento 1 priede apibrėžtų alavo, volframo, tantalo ir aukso (t. y. tiek šių metalų, tiek naudingųjų iškasenų, kurių sudėtyje yra šių metalų) už 18,3 mlrd. EUR. Didžiąją importo dalį pagal vertę sudarė aukso rūda ir koncentratai (71 proc.), tuomet tantalas (23 proc.), alavas (5 proc.) ir volframas (1 proc.).

Bendras importas sudarė 26 000 tonų, iš kurių 45 proc. sudarė aukso rūda ir koncentratai, 37 proc. tantalas, 15 proc. alavas ir 3 proc. volframas (įskaitant naudingąsias iškasenas, kurių sudėtyje yra šių metalų).

[3] Šalimis gamintojomis laikomos šalys, kuriose išgaunami alavo, volframo, tantalo ir aukso mineralai ir rūdos.

[4] Išorės ekspertų teikiamas konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas ir specialioje šio sąrašo interneto svetainėje skelbiama informacija nėra oficiali Europos Komisijos ar ES nuomonė dėl to, ar konkretus regionas ar sritis yra konfliktinė ir didelės rizikos zona, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2017/821 2 straipsnio f punkte.

[5] Reglamento 17 straipsnio 1 dalis.

[6] Tokie atvejų tyrimai buvo atlikti Kolumbijoje ir Kongo Demokratinėje Respublikoje (KDR). Šios šalys yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą ir jos yra pagrindinės alavo, volframo, tantalo ir aukso rinkos dalyvės, kurios įvairiais mastais aktyviai išgauna kiekvieną iš šių naudingųjų iškasenų / metalų.

1 diagrama. 27 šalių Europos Sąjungos alavo, volframo, tantalo ir aukso importas 2023 m.

Šaltinis: ESTAT COMEXT duomenys
Pastaba. Remiantis Reglamento 1 priede nurodytais 8 skaitmenų KN kodais.

Iš 1 lentelės duomenų matyti, kad tik nedidelė tiesioginio alavo, volframo, tantalo ir aukso importo dalis buvo iš šalių, kurių teritorijos yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą.

1 lentelė. ES alavo, volframo, tantalo ir aukso importo kilmė 2023 m.

Prekės pavadinimas	Visas ES importas (tūkstančiais EUR)	Importas iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų (tūkstančiais EUR)	Tiesioginis importas iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų (%)	Šalys, kurių regionai įtraukti į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą	5 pagrindinės kilmės šalys, kuriose nėra konfliktinių ir didelės rizikos zonų
Alavas	875 963	12 808	1,46 %	Indija, Kongo Demokratinė Respublika, Turkija, Afganistanas, Venesuela, Pakistanas, Ukraina, Zimbabvė, Nigerija, Filipinai, Egiptas, Kolumbija, Burundis	Šveicarija, Pietų Afrika, Jungtinė Karalystė, Ekvadoras, Kanada
Volframas	282 892	2 929	1,04 %	Indija, Turkija, Filipinai, Egiptas, Ukraina, Pakistanas	Pietų Korėja, Japonija, Kinija, JAV, Pietų Afrika
Tantalas	4 136 535	1 616	0,04 %	Venesuela, Indija, Ukraina, Turkija, Filipinai, Kolumbija, Nigerija, Mozambikas	Indonezija, Brazilija, Kinija, Peru, Bolivija
Aukso rūdos ir koncentratai	12 992 874	628 175	4,83 %	Indija, Kongo Demokratinė Respublika, Turkija, Afganistanas, Venesuela, Pakistanas, Ukraina, Zimbabvė, Nigerija, Filipinai, Egiptas, Kolumbija, Burundis	Kinija, JAV, Vietnamas, Pietų Korėja, Kanada

Šaltinis: ESTAT COMEXT duomenys
Pastaba. Remiantis Reglamento 1 priede nurodytais 8 skaitmenų KN kodais.

Siekiant peržiūrėti Reglamento poveikį vietoje alavą, volframą, tantalą ir auksą gaminančiose šalyse, daugiausia dėmesio skiriant konfliktinėms ir didelės rizikos zonoms, atrinktuose Kongo Demokratinės Respublikos (Kinšasos ir Kindu) ir Kolumbijos (Bogotos ir Medeljino) regionuose buvo atliktas išsamus vertinimas vietoje. Šios dvi šalys buvo atrinktos siekiant

užtikrinti pusiausvyrą tarp aktualumo, įgyvendinamumo ir geografinio atspindėjimo, kartu užtikrinant, kad būtų atsižvelgiama į visas keturias naudingąsias iškasenas / metalus, kuriems taikomas Reglamentas.

Išorės tyrimo metu atliekant dokumentų analizę buvo papildomai nagrinėjamas poveikis į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą įtrauktose Afrikos, Lotynų Amerikos ir Azijos teritorijose, visų pirma Burkina Fase, Burundyje, Nigerijoje, Pietų Sudane, Venesueloje, Indijoje ir Mianmare. Galiausiai, siekiant užtikrinti visapusiškesnį požiūrį į bendrą Reglamento poveikį, atliekant dokumentų analizę taip pat buvo nagrinėjamos svarbios alavo, volframo, tantalo ir aukso tranzito šalys, visų pirma Ruanda ir Jungtiniai Arabų Emyratai (JAE).

Šių konkrečių šalių atrinkimas išsamiam vertinimui ir dokumentų analizei nėra palyginimo su kitomis šalimis, kuriose taip pat yra į sąrašą įtrauktų konfliktinių ir didelės rizikos zonų, rezultatas.

a. **KDR** atliktas lauko tyrimas

KDR vaidmuo konflikto zonų naudingųjų iškasenų srityje yra labai svarbus nuo tada, kai daugiau nei prieš dvidešimt metų atsirado ši sąvoka, dėl didelių šioje šalyje esančių alavo, volframo, tantalo ir aukso atsargų ir išsamiai aprašytos rizikos, susijusios su ginkluotu konfliktu ir su juo susijusiais sunkiais žmogaus teisių pažeidimais alavo, volframo, tantalo ir aukso tiekimo grandinėse. Visa KDR yra įtraukta į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą[7]. Didžiausios problemos yra susijusios su vyraujančia mažos apimties kasyba, nes kooperatyvai dažnai prastai įforminami ir jiems būdinga didelė rizika ir piktnaudžiavimas, susijęs su priverčiamuoju darbu, ginkluotų grupuočių vykdomu darbuotojų išnaudojimu, (papirkinėjimu, pinigų plovimu) ir sukčiavimu pateikiant klaidingą informaciją apie naudingųjų iškasenų kilmę. Ši rizika dažnai įvardijama kaip EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų II priede nurodyta rizika[8]. Konkrečiai kalbant, šiuo metu šioje šalyje nėra tinkamos vykdant mažos apimties kasybos operacijas iškasamo aukso atsekamumo programos, todėl sunku atlikti išsamų pradinės grandies patikrinimą ir atsakingai gauti sertifikuojamą auksą, kurį būtų galima tiekti į Europos rinką.

2 lentelė. Alavo, volframo, tantalo ir aukso eksportas iš KDR 2022 m.

Prekės pavadinimas	Visas eksportas (tūkstančiais EUR)	Pagrindinės importuojančios šalys	ES dalis
Alavas	19 533	Kinija, Jungtiniai Arabų Emyratai	0 %
Volframas	3 162	Jungtiniai Arabų Emyratai, Tailandas, Malaizija, Honkongas, ES	3 %
Tantalas	38 154	Honkongas, Jungtiniai Arabų Emyratai, Kinija, Tailandas, ES	7 %

[7] Žr. III skirsnio 3 dalies b punktą.

[8] II priede nurodyta rizika apibrėžta EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijose ir apibūdinama kaip „didelis neigiamas poveikis, kuris gali būti susijęs su naudingųjų iškasenų gavyba, prekyba, jų tvarkymu ir eksportu iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų“. II priede nurodyti šie veiksniai: bet koks kankinimas, žiaurus, nežmoniškas ir žeminantis elgesys; bet koks priverčiamasis ar privalomasis darbas, nepriimtinas vaikų darbas; kiti šiurkštūs žmogaus teisių pažeidimai, pvz., plačiai paplitęs seksualinis smurtas; karo nusikaltimai ar kiti sunkūs tarptautinės humanitarinės teisės pažeidimai, nusikaltimai žmoniškumui ar genocidas.

Aukso rūdos ir koncentratai	685 084	Pietų Afrika, Jungtiniai Arabų Emyratai, Burundis, Ruanda, Uganda	0 %

Šaltinis: JT duomenų bazė „Comtrade“
Pastabos. Remiantis Reglamento 1 priede nurodytais HS6 kodais.

Tyrimo metu buvo nustatytas tam tikras teigiamas poveikis, kuris, nors jo ir nebuvo galima tiesiogiai priskirti Reglamentui, buvo susijęs su didesniu informuotumu apie išsamaus patikrinimo praktiką ir jos taikymu, įskaitant EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijas, kuriomis grindžiamas Reglamentas. Tačiau iš lauko tyrimų rezultatų taip pat matyti, kad KDR apskritai mažai žinoma apie Reglamentą, todėl įrodomo tiesioginio poveikio nėra. Vis dėlto žinios apie EBPO 5 etapų sistemą, kuria grindžiamas Reglamentas, yra daug plačiau paplitusios. Apklaustos suinteresuotosios šalys žinojo apie EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijose nustatytus išsamaus patikrinimo reikalavimus ir būtinybę laikytis JAV Dodo ir Franko įstatymo[9], kuriame daugiausia dėmesio skiriama konkrečiai KDR ir kaimyninėms šalims, nuostatų.

b. **Kolumbijoje** atliktas lauko tyrimas

Kolumbija yra EBPO narė nuo 2020 m.[10] Šalyje išgaunama daug aukso ir nustatyta sąsajų su II priede nurodyta rizika, pavyzdžiui, aukso gamyba siekiant finansuoti nevalstybines ginkluotas grupuotes, prekyba narkotikais ir neteisėta kasyba[11]. Kolumbijos Antiokijos, Araukos, Bolivaro, Kaukos, Narinjo, Šiaurės Santandero ir Kaukos slėnio departamentai yra įtraukti į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. 2022 m. liepos mėn. Kolumbija priėmė Įstatymą Nr. 2250, kuriuo nustatomas su alavu, volframu, tantalu ir auksu (taip pat sidabru ir platina) susijusių išsamių patikrinimų reguliavimo šalies viduje pagrindas. Be to, Kolumbijos vyriausybė įgyvendina kelias iniciatyvas, kurios atspindi įvairių EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų, taigi ir Reglamento, aspektų tikslus, net jei šios iniciatyvos nėra aiškiai ir nuosekliai apibrėžiamos kaip išsamus patikrinimas. Vienas iš tokių iniciatyvų pavyzdžių yra mažos apimties kasybos formalizavimas, nes mažos apimties kasybos bendruomenėse kyla ypač didelė II priede nurodyta rizika. Išorės tyrime taip pat buvo atkreiptas dėmesys į tokių grupių kaip Atsakingos kasybos aljansas (AKA) ir Šveicarijos geresnio aukso iniciatyva pastangas skatinti atsakingą pirkimą Kolumbijos mažos apimties aukso kasybos sektoriuje.

Suinteresuotosios šalys, su kuriomis buvo konsultuojamasi Kolumbijoje, nurodė, kad dėl mažos tiesioginio eksporto iš Kolumbijos į ES apimties tiesiogiai su Reglamentu susijusių išlaidų nustatyti neįmanoma[12].

3 lentelė. Alavo, volframo, tantalo ir aukso eksportas iš Kolumbijos 2022 m.

Prekės pavadinimas	**Visas eksportas (tūkstančiais EUR)**	**Pagrindinės importuojančios šalys**	**ES dalis**

[9] 2010 m. JAV Dodo ir Franko įstatymo dėl Volstrito reformos ir vartotojų apsaugos 1 502 skirsnyje reikalaujama, kad JAV biržinės bendrovės atskleistų, ar jos naudoja alavo, volframo, tantalo ir aukso išteklius ir ar šios naudingosios iškasenos yra KDR ar kaimyninės šalies kilmės.
[10] EBPO, *Colombia*.
[11] Frédéric Massé & Philippe Le Billon (2017), *Gold mining in Colombia, post- war crime and the peace agreement with the FARC*, *Third World Thematics.*
[12] Pokalbis su pilietinės visuomenės aukso ekspertu (2023 m. balandžio 24 d.).

Alavas*	3 621	Kinija, Trinidadas ir Tobagas, Ekvadoras	0 %
Volframas^	25	Peru, Ekvadoras, Meksika	0 %
Volframas, alavo oksidai ir hidroksidai	87	ES, Panama	93 %
Tantalas	5	Argentina	0 %
Aukso rūdos ir koncentratai	2 976 472	JAV, ES, laisvosios zonos, Indija, Jungtiniai Arabų Emyratai	16 %

Šaltinis: JT duomenų bazė „Comtrade“
Pastabos. Remiantis Reglamento 1 priede nurodytais HS6 kodais.
* Išskyrus alavo oksidus ir hidroksidus (CN 2825 90 85).
^ Išskyrus volframo oksidus ir hidroksidus (CN 2825 90 40).

Tačiau iš lauko tyrimų rezultatų matyti, kad Kolumbijoje informuotumas konkrečiai apie Reglamentą yra ribotas, todėl aiškaus tiesioginio poveikio nenustatyta. Vis dėlto apklaustos suinteresuotosios šalys buvo susipažinę su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijomis – tai teikia vilčių, atsižvelgiant į tai, kad vienas iš pagrindinių Reglamento tikslų yra užtikrinti, kad Sąjungos alavo, volframo, tantalo ir aukso importuotojai išsamius patikrinimus atliktų laikydamiesi EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų. Tiekimo grandinės atsekamumo koncepciją ypač perėmė Kolumbijos aukso sektoriaus ekonominės veiklos vykdytojai ir valdžios institucijos.

c. Dokumentų analize grindžiami atvejų tyrimai

Atlikus išorės tyrimą, kuriuo grindžiama Komisijos peržiūra, buvo nurodytos toliau išvardytos problemos, kurios buvo nustatytos atlikus dokumentų analizę atrinktose šalyse.

Burkina Fase II priede nurodyta rizika aukso sektoriuje yra susijusi su kyšininkavimu, sukčiavimu pateikiant klaidingą informaciją, pinigų plovimu ir mokesčių nemokėjimu, tiesiogine ar netiesiogine parama nevalstybinėms ginkluotoms grupuotėms ir visuomenės saugumo pajėgų dalyvavimu. Aštuoni šios šalies regionai yra įtraukti į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Šio tyrimo tikslais vykdytų pagrindinių suinteresuotųjų šalių apklausų metu buvo nustatyta, kad Burkina Fase mažai žinoma apie Reglamentą. Kalbant apie atsakingo naudojimo prioritetus, dauguma apklaustųjų daugiausia dėmesio skyrė su aukso gavyba susijusios taršos gyvsidabriu problemai. Surengtų apklausų metu nustatyta, kad, siekiant didinti informuotumą apie Reglamento tikslą ir veikimą, reikėtų padidinti informuotumą apie Reglamentą. ES delegacija Vagadugu remia mažos apimties aukso kasybą, be kita ko, įgyvendinant projektą „Taikos pagrindai“.

Burundis yra įtrauktas į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Šios šalies kasybos sektoriaus formalumui ir teisėtumui neigiamą poveikį padarė 2019 m. paskelbtas draudimas privatiems prekiautojams eksportuoti auksą, nes šis leidimas galėjo prisidėti prie neteisėto aukso eksporto padidėjimo. Suinteresuotųjų šalių, su kuriomis konsultuotasi, duomenimis, šiuo metu šalyje veikia tik kelios užsienio bendrovės, daugiausia Kinijos ir Rusijos, ir nė viena iš jų neeksportuoja tiesiogiai į ES. Be to, kasybos duomenys yra labai riboti. Atlikus tyrimą nenustatyta jokio tiesioginio Reglamento poveikio vietoje įrodymų.

Šešios **Nigerijos** federacinės valstijos yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Nigerijos kasybos sektorius šiuo metu yra besivystantis ir jam būdinga palyginti nedidelė alavo, volframo, tantalo ir aukso naudingųjų iškasenų gamyba (išskyrus tantalą). Visų pirma Nigerija pagamina apie 13 proc. viso pasaulio tantalo[13]. Vis dėlto neteisėta aukso kasyba ir kontrabanda yra pagrindinės II priede nurodytos rizikos rūšys, visų pirma šalies šiaurės vakarų regionuose (Zamfaros valstijoje). Kasybos sektorius iki šiol nebuvo vienas iš prioritetinių ES partnerystės su Nigerija sektorių, todėl šioje šalyje nebuvo tiesiogiai bendradarbiaujama pagal Reglamentą. Tačiau netiesiogiai, teikiant ES paramą integruotos nacionalinės finansavimo sistemos srityje ir vykdant su fiskaliniu federalizmu susijusį darbą, teikiama parama tvirto naudingųjų iškasenų sektoriaus sistemos kūrimui (įskaitant sektoriaus formalizavimą ir pajamų gavimo reformą).

Pagrindiniai **Ruandos** iškastiniai gamtos ištekliai yra alavas, volframas, tantalas, auksas ir brangakmeniai[14]. Alavo, volframo, tantalo ir aukso telkinių juostoje, kuri nuo rytinės KDR dalies driekiasi per Ruandą ir pasiekia Burundį, randama 51 proc. pasaulio tantalo atsargų, o Ruandoje, remiantis šios šalies statistiniais duomenimis, pagaminama 28 proc. šio metalo (daugiausia koncentratų) viso pasaulio kiekio[15]. Nors nė vienas iš Ruandos regionų nėra įtrauktas į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą, ši šalis yra svarbi alavo, volframo, tantalo ir aukso gavybos ir tranzito atžvilgiu, nes, remiantis tarptautinių šaltinių duomenimis, kai kurie iš šių metalų gali būti neteisėtai gabenami per sieną su KDR[16]. Šiuo metu ES remia atsakingą gavybą, tarptautinių socialinės ir aplinkos apsaugos standartų įgyvendinimą ir pažangą siekiant darnaus vystymosi tikslų Ruandoje įgyvendinant projektą „Tvari Ruandos kasybos sektoriaus plėtra“[17]. Be šio projekto Ruandoje nebuvo nustatyta jokio kito tiesiogiai su Reglamentu susijusio poveikio. Vis dėlto per pastarąjį dešimtmetį Ruandos vyriausybė įgyvendino įvairias teisėkūros iniciatyvas ir patvirtino pramonės sektoriams skirtas išsamaus patikrinimo schemas, kurias taikant būtų galima sumažinti neigiamą poveikį, susijusį su kasybos žvalgybos ir apdirbimo operacijomis. Šios priemonės atspindi platesnio masto pastangas skatinti išsamius patikrinimus šioje šalyje, o Reglamentas yra šių pastangų dalis.

Aštuoni **Pietų Sudano** regionai yra įtraukti į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Šalyje surengtų apklausų metu nustatyta, kad neteisėta kasyba yra plačiai paplitusi aukso sektoriuje ir ją daugiausia vykdo neregistruoti smulkieji kalnakasiai. Be to, pastebima, kad nepakankamai užtikrinamas skaidrumas, susijęs su šiame sektoriuje veikiančių įmonių savininkais. Kalbant apie Reglamentą, iki šiol šioje šalyje nenustatyta jokių su atsakingu naudojimu ar konflikto zonų naudingosiomis iškasenomis susijusių projektų. Be to, daugelis apklaustų suinteresuotųjų šalių tvirtino, kad išsamus patikrinimas ir atsakingas naudojimas aukso sektoriuje nėra vieni iš vyriausybės prioritetų.

---

[13] EITI (2022), *Mission critical: Strengthening governance of mineral value chains for the energy transition*. https://eiti.org/documents/mission-critical, p. 99.

[14] Didelių alavo telkinių rasta Rutonge, Mušoje ir Ntugoje. Daugiausia tantalo telkinių yra Rutsire, Muhangoje, Kamonyje ir kt. Ruandos kasyklų, naftos ir dujų valdybos geologinė kolekcija. Volframo randama Niakabinge, Gifurvėje ir Bugaramoje. Auksas daugiausia kasamas šiaurinėse ir vakarinėse Ruandos, Mijovės, Niungvės ir Birambo provincijose. *Mining Africa*, https://www.rmb.gov.rw/index.php?eID=dumpFile&t=f&f=68168&token=bca415628ca0d601bb28468f283b98d21a6986c1 .

[15] Barreto et al., *Economic Contributions of Artisanal and Small-Scale Mining in Rwanda: Tin, Tantalum and Tungsten*.

[16] UN Security Council, *Midterm report of the Group of Experts submitted in accordance with paragraph 6 of resolution 2688 (2023)*, S/2023/990.

[17] Delegation of the European Union to Rwanda, *EU and Germany Join Forces to Boost Rwanda's Mining Sector*, 30 June 2023.

Venesueloje nustatyta įvairių rūšių su aukso gavyba susijusios rizikos ir visa šalis yra įtraukta į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Be to, nepakanka oficialiosios statistikos, todėl šiame sektoriuje esama daug neskaidrumo[18]. Remiantis šaltiniais, iš kurių buvo renkama informacija, įtariama, kad didelė dalis Venesuelos aukso neteisėtai gabenama į kaimynines šalis, pvz., Kolumbiją, Braziliją, Surinamą ir Gajaną. Be išorės tyrimo, nenustatyta jokių kitų tyrimų, kuriais remiantis būtų galima įvertinti Reglamento poveikį Venesueloje. Atlikus tyrimą nepavyko nustatyti jokių vyriausybės pastangų įdiegti išsamaus patikrinimo priemones ar su Reglamentu susijusius teisinius kasybos kodekso ar kitų nacionalinių teisės aktų pakeitimus. Akademinės bendruomenės atstovai ir tyrėjai yra šiek tiek informuoti apie Reglamentą, tačiau pilietinės visuomenės organizacijos ir kasybos ekspertai, su kuriais buvo susisiekta, apie jį nežinojo[19]. Todėl buvo neįmanoma įvertinti, ar esama kokio nors poveikio, kuris būtų tiesiogiai susijęs su Reglamentu.

Indija yra antra daugiausia aukso suvartojanti šalis (po Kinijos), o jos suvartoto aukso kiekis 2022 m. siekė 774 tonas. Dėl nepakankamo tiekimo šalies viduje paklausa visų pirma patenkinama importu, kuris dažnai vykdomas per JAE, o dėl to atsiranda rizika (toliau pateikiama daugiau informacijos apie susirūpinimą keliančius klausimus, susijusius su atsakingu naudojimu JAE). 2022–2023 m. šalies vietos mastu buvo iškasta maždaug 1,5 proc. tiekiamo aukso, o perdirbant buvo pagaminta apie 14 proc.[20]. Didžiausia rizika Indijos aukso sektoriuje yra kontrabanda, susijusi su vyriausybės mokesčių ir rinkliavų nemokėjimu ir pinigų plovimu. Dvi Indijos valstijos – Čatysgaras bei Džamu ir Kašmyras – yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Atlikus išorės tyrimą nustatyta, kad Indijoje, visų pirma tam tikrose šioje šalyje veikiančiose organizacijose, pavyzdžiui, Pasaulio aukso taryboje, Brangakmenių ir juvelyrinių dirbinių eksporto skatinimo taryboje arba Indijos lydinių ir juvelyrinių dirbinių asociacijoje, šiek tiek žinoma apie Reglamentą.

Mianmare alavo pramonę visiškai kontroliuoja vyresnieji chuntos pareigūnai, todėl atlikti bet kokį gamybos ir prekybos vertinimą yra sudėtinga. 2021 m. buvo apskaičiuota, kad per metus šio metalo pagaminama apie 29 000 tonų, o jo atsargų kiekis siekia daugiau kaip 700 000 tonų. Dėl to Mianmaras yra ketvirtas pagal dydį alavo gamintojas ir šioje šalyje yra trečias didžiausias alavo atsargų kiekis visame pasaulyje[21]. Didžioji dalis šioje šalyje iškasamo alavo patenka į Kinijos naftos perdirbimo gamyklas. Tarptautinė alavo asociacija nurodo, kad Kinijoje įsikūrusi bendrovė „Yunnan Tin Company“ yra viena iš pagrindinių Mianmaro kilmės alavo gavėjų. 15 iš 21 Mianmaro administracinių sričių yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Atlikus išorės tyrimą buvo padaryta išvada, kad Mianmare mažai žinoma apie Reglamentą ir nebuvo įmanoma patvirtinti jokio poveikio vietoje, kuris būtų tiesiogiai susijęs su Reglamentu. Dauguma apklaustųjų Mianmare daugiausia dėmesio skyrė politinio nestabilumo ir smurto problemoms ir aiškiai nediskutavo apie išsamaus patikrinimo reikalavimus.

JAE nėra nė vienos iš naudingųjų iškasenų, kurioms taikomas Reglamentas, gavėja, tačiau ši šalis yra pagrindinė prekybos auksu ir jo perdirbimo vieta. Per keturiasdešimt metų ši šalis, kuri nebuvo net viena iš šimto daugiausia aukso importuojančių šalių, tapo viena iš dešimties

[18] Wilson Center, *Exploiting Venezuela's Uncertain Future*. OECD, *Gold Flows from Venezuela*.
[19] Atitinkamai 2023 m. kovo 30 d. ir 2023 m. balandžio 5 d. surengtos apklausos.
[20] Indian Gold Policy Centre, *8th Annual Report 2022-2023*, 26.
[21] Nicholas Gardiner et al., *Tin mining in Myanmar: Production and potential*, *Resources Policy*, December 2015.

daugiausia aukso importuojančių šalių; pastebimai išaugo importas į JAE iš Afrikos[22]. Kai kurios apklausose dalyvavusios suinteresuotosios šalys teigė, kad gauti bet kokios informacijos apie JAE prekybą auksu yra labai sudėtinga. Esama plačiai paplitusio susirūpinimo, kad, nepaisant labai daug neseniai įgyvendintų atitinkamų iniciatyvų, atsakingo tiekimo reikalavimai yra nepakankami. JAE ekonomikos ministerija paskelbė apie naujas aukso sektoriui taikomas EBPO suderintas išsamaus patikrinimo taisykles, kurios turėjo įsigalioti 2024 m. sausio mėn. Nors JAE nebuvo galima nustatyti tiesiogiai su Reglamentu susijusio poveikio ir ši šalis nėra įtraukta į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą, JAE yra svarbus tranzito centras, visų pirma aukso. Todėl JAE yra svarbūs siekiant užtikrinti Reglamento veikimą ir veiksmingumą ir apskritai atliekant išsamius patikrinimus šiame sektoriuje.

d. Išvados ir rekomendacijos

Reglamentu nustatomos išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo prievolės taikomos tik alavo, tantalo, volframo ir aukso Sąjungos importuotojams, todėl jis neturi tiesioginio teisinio poveikio subjektams ir procesams trečiosiose šalyse. Atsižvelgiant į tai, ES reglamento poveikį ir sąnaudas trečiosiose šalyse sunku atskirti nuo poveikio ir išlaidų, atsirandančių dėl platesnio masto pasaulinių pastangų skatinti išsamų patikrinimą naudingųjų iškasenų tiekimo grandinėse. Vis dėlto vilčių teikia tai, kad daugumoje vertintų trečiųjų šalių daugelis alavo, tantalo, volframo ir aukso sektoriaus subjektų deda tam tikras pastangas, siekdami vykdyti EBPO suderintus išsamius patikrinimus ir taip laikytis Reglamento tikslų. Reglamento reikalavimai yra šios platesnės išsamaus patikrinimo ir atsakingo verslo elgesio priemonių ekosistemos dalis, todėl jie gali būti laikomi viena iš priemonių, padedančių gerinti išsamų patikrinimą alavo, tantalo, volframo ir aukso tiekimo grandinėse.

Atlikus tyrimą buvo nustatyta galimybių pagerinti Reglamento poveikį ES aktyviau dalyvaujant alavo, tantalo, volframo ir aukso šalyse gamintojose ir tranzito šalyse. Reglamento veiksmingumą ir veikimą būtų galima dar labiau padidinti išplečiant informavimo veiklą, pradedant ES delegacijų veikla šalyse, kurių teritorijos yra įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą. Vietos suinteresuotųjų šalių grupės buvo labai susidomėjusios Reglamentu ir jį suprato. Todėl tolesnis su alavo, tantalo, volframo ir aukso gamyba ir prekyba susijusių šalių, kuriose yra konfliktinių ir didelės rizikos zonų, suinteresuotųjų šalių įtraukimas, kai įmanoma, yra svarbi galimybė padidinti Reglamento poveikį.

2. Poveikis ES ekonominės veiklos vykdytojams

a. ES ekonominės veiklos vykdytojų, įskaitant galutinės grandies veiklos vykdytojus, išsamaus patikrinimo praktikos taikymas

Atlikus vertinimą nustatyta, kad įsigaliojus Reglamentui Sąjungos importuotojų ir tolesnės gamybos grandies veiklos vykdytojų informuotumas apie išsamų patikrinimą buvo nevienodas – priklausė nuo jų vaidmens alavo, tantalo, volframo ir aukso tiekimo grandinėje ir nuo įmonių dydžio. Nuo 2010 m. dalyvavimas alavo, tantalo, volframo ir aukso tarptautinėje

[22] Carnegie Endowment for International Peace, https://carnegie-production-assets.s3.amazonaws.com/static/files/PageVittori_DubaiCorruption_final.pdf, 7 July 2020.

prekyboje, kuriai taikomas JAV Dodo ir Franko įstatymas, turėjo didelės įtakos įmonių informuotumui apie išsamaus patikrinimo principus ir apie tai, kaip juos įgyvendinti.

Daug Sąjungos importuotojų, kurie pradėjus taikyti Reglamentą pirmą kartą sužinojo apie išsamų patikrinimą, bendraudami su VNKI sužinojo apie jiems taikomas prievoles. Teigiamas tyrimo rezultatas buvo tai, kad įmonės, palaikydamos ryšius su VNKI, palaipsniui gerino savo išsamaus patikrinimo prievolių pagal Reglamentą įgyvendinimą. VNKI pabrėžia, kad reikia toliau didinti informuotumą apie veiklos vykdytojams taikomus išsamius Reglamento reikalavimus. Nors kai kurios MVĮ pranešė, kad patiria sunkumų atlikdamos išorinius trečiųjų šalių patikrinimus, dauguma Sąjungos importuotojų, su kuriais konsultuotasi, pagal Reglamentą dėl išsamaus patikrinimo reikalavimų vadovaujasi išsamaus tiekimo grandinių patikrinimo schemomis. Tai rodo, kad bet kokiu galimu būdu pripažinus tokias Komisijos reikalavimus atitinkančias schemas, importuotojams būtų suteikiamos palankesnės sąlygos užtikrinti atitiktį atitinkamiems reikalavimams, o daugelis įmonių įgytų patirties, susijusios su Reglamento taikymu (daugiau informacijos pateikiama 3 skirsnyje „Papildomos priemonės“).

ES ekonominės veiklos vykdytojų išsamaus patikrinimo ir atitikties užtikrinimo lygis valstybėse narėse skiriasi. Pagrindiniai nurodyti trūkumai yra susiję su nepakankama informacija apie valdymo sistemos prievoles ir rizikos valdymo prievoles, neišsamiomis audito ataskaitomis, informacijos atskleidimo ir ataskaitų teikimo prievolių nevykdymu ir pateikiamų importo apimčių bei muitinės duomenų neatitikimais. Dar viena svarbi problema yra bendras kvalifikuotų auditorių trūkumas visoje ES ir nepakankamas atitinkamus Reglamento reikalavimus atitinkančių auditų kiekis. Labai skyrėsi apklaustųjų nuomonės dėl reikalavimų laikymosi išlaidų. Išsamus patikrinimas tampa vis labiau įprasta metalų ir naudingųjų iškasenų pramonės norma, o Reglamentas gali būti suderinamas su daugeliu standartinių verslo metodų. Tačiau įmonės paaiškino, kad administracinė našta ir su reikalavimų laikymusi susijusios audito išlaidos gali būti gana didelės, visų pirma MVĮ. Apskaičiuota, kad audito išlaidos svyruoja nuo 8 000 EUR iki 10 000 EUR, o MVĮ tai yra didelės išlaidos. Be to, įmonės (ir VNKI, žr. toliau) teigė, kad pripažinus schemas ir galutinį ES pripažįstamų atsakingų lydyklų sąrašą būtų galima gerokai sumažinti šias išlaidas.

Nors Reglamentu nustatomos išsamaus patikrinimo prievolės tik Sąjungos metalų ir naudingųjų iškasenų importuotojams, yra požymių, kad toliau vertės grandinėse veikiantys ekonominės veiklos vykdytojai taip pat daro pažangą dėdami pastangas išsamaus patikrinimo srityje. Siekdama atlikti galutinės grandies įmonių išsamaus patikrinimo taikymo vertinimą, Komisija rengia savanoriškai naudojamą internetinę priemonę, kurią naudodamos galutinės grandies įmonės galės skelbti informaciją apie savo išsamaus patikrinimo praktiką (Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų informacinė sistema (ReMIS), kuri turėtų pradėti veikti 2024 m. antrąjį pusmetį) (žr. 3 skirsnį „Papildomos priemonės“).

b. <u>Reglamento vykdymo užtikrinimas VNKI</u>

Reglamente reikalaujama, kad VNKI vykdytų tinkamas ekonominės veiklos vykdytojų atitikties *ex post* patikras. Šios peržiūros metu atlikus analizę nustatyta, kad skiriasi VNKI pajėgumai, skiriami ištekliai ir ekspertinės žinios žaliavų, pramonės procesų ir audito srityse. Todėl skiriasi VNKI gebėjimai vykdyti *ex post* patikras ir imtis tolesnių su jomis susijusių veiksmų. Apskritai, kadangi tai tik pirmasis metinių *ex post* atitikties patikrų etapas, VNKI

nustatyti faktai riboti. Kelios valstybės narės pažymėjo, kad reikia daugiau laiko, kad būtų galima daugiau sužinoti apie importo modelius ir galimus vengimo veiksmus ir susidaryti aiškesnį vaizdą remiantis atitinkamais duomenimis.

Pagal Reglamento 17 straipsnio 1 dalį iki kiekvienų metų birželio 30 d. valstybės narės turi pateikti Komisijai Reglamento įgyvendinimo ataskaitą. Todėl į šią peržiūrą įtrauktos naujausios VNKI ataskaitų išvados, kurios pateiktos iki 2023 m. birželio 30 d. ir apima 2022 m. atliktus patikrinimus. Svarbu pažymėti, kad tik po pirmojo metinių *ex post* atitikties patikrų etapo VNKI nustatomi faktai būna riboti.

Įvertinus VNKI metinėse įgyvendinimo ataskaitose Komisijai pateiktą informaciją galima patvirtinti, kad 2021 m. VNKI pradėjo informavimo veiklą, veiklos vykdytojams skirtas informuotumo didinimo sesijas ir pasirengimą *ex post* patikroms. 2022 m. vis daugiau VNKI pradėjo vykdyti *ex post* atitikties patikras, o daugelį iš šių patikrų buvo planuojama užbaigti 2023 m. 2023 m. birželio 30 d. Komisija gavo 22 iš 27 valstybių narių įgyvendinimo ataskaitas.

12 iš šių 22 valstybių narių jau buvo suplanavusios arba pradėjusios vykdyti *ex post* patikras (Austrija, Belgija, Bulgarija, Čekija, Danija, Ispanija, Kipras, Liuksemburgas, Malta, Prancūzija (bandomosios patikros), Suomija ir Vokietija). Lenkijoje *ex post* patikros dar nepradėtos, nes dar nebuvo nustatytas jų teisinis pagrindas Lenkijos nacionalinėje teisėje[23]. Portugalija pranešė, kad *ex post* patikras pradės vykdyti 2023 m. antrąjį pusmetį. Kitose valstybėse narėse *ex post* patikros nebuvo vykdomos, nes nebuvo nustatyta importuotojų, kurių importo apimtis viršija Reglamente nustatytas ribas.

2022 m. remiantis valstybių narių pateiktais muitinės duomenimis nustatyta, kad Sąjungoje yra 8 286 alavo, tantalo, volframo ir aukso naudingųjų iškasenų ir metalų importuotojai, iš kurių 477 (6 proc.) importo apimtis atitiko arba viršijo metinės apimties ribas. Siekiant užtikrinti, kad importas, kuriam taikomas Reglamentas, sudarytų ne mažiau kaip 95 proc. viso į ES importuojamo alavo, tantalo, volframo ir aukso kiekio, buvo nustatytos ribos (žr. III skirsnio 4 dalies b punktą). Importuotojų, kuriems taikomas Reglamentas, skaičius valstybėse narėse labai skiriasi.

Nustačius faktus patvirtinta, kad labai skiriasi reikalavimų laikymosi lygis, o kai kurios valstybės narės nepateikė jokių galutinių *ex post* atitikties patikrų išvadų dėl daugybės priežasčių, įskaitant vykdomą jų vidaus audito sistemos plėtrą, kompetentingos institucijos paskyrimą arba tai, kad jos tik neseniai gavo atitinkamus duomenis iš savo muitinių.

Kalbant apie VNKI įgyvendinimo pastangas, tiek išorės tyrime, tiek metinėse VNKI įgyvendinimo ataskaitose buvo nurodytos kelios problemos. Valstybės narės pranešė, kad dauguma Sąjungos importuotojų, kuriems taikomi Reglamento išsamaus patikrinimo reikalavimai, priklauso nuo išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo schemų, kurios gali padėti jiems laikytis Reglamento. Tačiau šis palankesnių sąlygų sudarymo elementas dar netaikomas, nes Komisija iki šiol nėra pripažinusi nė vienos schemos (žr. III skirsnio 3 dalies a punktą). Kita problema, kurią visų pirma nurodė mažesnės valstybės narės, yra nepakankami VNKI pajėgumai ir ištekliai, kurių reikia, kad būtų galima užtikrinti Reglamento vykdymą. VNKI pareiškė, kad pritaria dėl tolesnio keitimosi geriausios praktikos pavyzdžiais ir dėl jų veiksmų

[23] 2024 m. kovo 12 d. Lenkijos vyriausybė priėmė teisės aktą dėl Reglamento įgyvendinimo sąlygų.

koordinavimo. VNKI taip pat atkreipė dėmesį į tam tikrą riziką, susijusią su aukso importu į Sąjungą (žr. III skirsnio 4 dalies e punktą), taip pat į sunkumus, susijusius su perdirbtų medžiagų arba gatavų produktų, kuriems šiuo metu netaikomas Reglamentas, atsekamumu, visų pirma aukso sektoriuje, kuriame perdirbimas gali būti siejamas su konfliktiniu medžiagų naudojimu.

Valstybės narės tebėra atsakingos už vienodą Reglamento įgyvendinimą, kaip nustatyta 10 straipsnio 3 dalyje. Siekdama palengvinti valstybių narių keitimąsi informacija ir remti vienodą Reglamento įgyvendinimą, Komisija nustatė atitinkamas priemones, visų pirma kas ketvirtį organizuojamus ekspertų grupės posėdžius atsakingo alavo, tantalo, volframo ir aukso naudojimo klausimais (alavo, tantalo, volframo ir aukso ekspertų grupė), taip pat vykdomą darbą, susijusį su saugaus keitimosi atitinkamais muitinės duomenimis tarp valstybių narių platformos (Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų stebėsenos sistemos) sukūrimu. Atlikus išorės peržiūros tyrimą nustatyta, kad alavo, tantalo, volframo ir aukso ekspertų grupė yra veiksminga platforma, skirta VNKI ir Komisijai susitikti, keistis informacija ir didinti konvergenciją reikalavimo vykdymo užtikrinimo srityje.

Šiuo metu vykdomi su keitimosi muitinės duomenimis platforma susiję bandomieji veiksmai gali padėti valstybėms narėms keistis informacija siekiant stebėti Sąjungos importuotojų vengimo praktiką ir užkirsti jai kelią. Konkrečiai, šioje platformoje valstybės narės galės dalytis su importuojančiomis įmonėmis susijusia muitinės informacija apie naudingąsias iškasenas ir metalus, kuriems taikomas Reglamentas, ir ja naudotis, siekiant kuo labiau sumažinti riziką, kad importuotojai gali mėginti padalyti siuntas ir importuoti per skirtingas valstybes nares, taip toliau neviršijant Reglamente nustatytų galiojančių importo apimties ribų.

3. Priemonės, kuriomis papildomas Reglamentas

Šiame skirsnyje nagrinėjamas įvairių priemonių, kuriomis remiamas Reglamento įgyvendinimas, veikimas ir veiksmingumas. Šios priemonės išvardytos toliau pateikiamoje lentelėje.

4 lentelė. Priemonių, kuriomis padedama įgyvendinti Reglamentą, apžvalga.

Priemonės, kuriomis padedama įgyvendinti Reglamentą	Nuoroda Reglamente / aprašymas
a. Tiekimo grandinės išsamaus patikrinimo schemos ir atsakingų lydyklų ir rafinavimo įmonių sąrašas (ES baltasis sąrašas)	Reglamento 14 konstatuojamoji dalis ir 8 straipsnis, Reglamento 16 konstatuojamoji dalis ir 9 straipsnis
b. Konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas	Reglamento 14 straipsnio 2 dalis; 2018 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/1149; „RAND Europe“ parengta ir reguliariai atnaujinama metodika ir sąrašas: Konfliktinės ir didelės rizikos zonos (cahraslist.net)

c. Europos atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų partnerystė (EPRM)	Ši partnerystė pradėjo veikti 2016 m., kaip įvairių suinteresuotųjų šalių iniciatyva, pagal kurią įgyvendinami alavo, tantalo, volframo ir aukso mažos apimties kasybos sektoriaus projektai. Pramonės, valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės forumas. https://europeanpartnership-responsibleminerals.eu/
d. Kitos 2014 m. kovo 5 d. bendrame komunikate išdėstytos priemonės[24]	Dialogai politikos klausimais su trečiosiomis šalimis, diplomatija žaliavų srityje, vystomasis bendradarbiavimas su trečiosiomis šalimis. Nuo 2021 m. įgyvendinamos strateginės partnerystės žaliavų srityje su trečiosiomis šalimis[25].
e. Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų informacinė sistema (ReMIS)	Savanoriškai naudojama internetinė priemonė, kurią naudodamos galutinės grandies įmonės gali skelbti informaciją apie savo išsamaus patikrinimo praktiką. Techniniu požiūriu ši priemonė yra paruošta naudoti, o Komisija, prieš viešai paskelbdama ReMIS, baigia rengti susitarimus su valstybėmis narėmis dėl duomenų apsaugos.
f. Portalas „Due Diligence Ready!“	Komisijos sukurta priemonė „Due Diligence Ready!“, kuria daugiausia dėmesio skiriama MVĮ, jau veikia ir ši priemonė naudojama kaip pagalbinė priemonė, padedanti suprasti, kas yra išsamus patikrinimas, ir jį atlikti. Šiame portale MVĮ gali: • sužinoti apie naudą, kurią jos gali gauti atlikdamos išsamius patikrinimus savo tiekimo grandinėse; • suprasti, vertinti ir mažinti su atsakingu pirkimu susijusią riziką ir neigiamą poveikį savo tiekimo grandinėse; • suprasti ir įgyvendinti EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijas ir išmokti atlikti išsamų atsakingo naudingųjų iškasenų pirkimo patikrinimą (EBPO išsamaus patikrinimo

[24] BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI Atsakingas naudingųjų iškasenų pirkimas iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų Integruoto ES požiūrio formavimas (JOIN/2014/08 *final*).

[25] Diplomatija žaliavų srityje. Europos Komisija (europa.eu)

	rekomendacijos taikomos visoms naudingosioms iškasenoms). Iš tyrimų ir apklaustų suinteresuotųjų šalių pateiktos informacijos matyti, kad reikia nuosekliau ir tikslingiau teikti paramą naudojantis šia priemone. https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready_en?prefLang=lt

a. Išsamaus patikrinimo schemų pripažinimas ir ES baltasis sąrašas

Reglamente pripažįstama, kad išsamaus patikrinimo schemos gali padėti Sąjungos importuotojams laikytis Reglamento reikalavimų. Pagal 3 ir 8 straipsnius Komisija priima įgyvendinimo aktus, kuriais, remiantis schemų vykdytojų paraiškomis, pripažįstamos išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo schemos. Vertinimo procesas ir galimo schemų pripažinimo kriterijai išdėstyti deleguotajame reglamente[26], kuris grindžiamas EBPO parengta naudingųjų iškasenų išsamaus patikrinimo schemų vertinimo metodika, taip užtikrinant, kad tokios schemos iš tikrųjų atitiktų Reglamento standartus.

Šiuo metu atliekamas penkių schemų pripažinimo vertinimas, o iki šiol dar nebuvo pripažinta nė viena schema. Vertinimai grindžiami išsamia dokumentų peržiūra, įgyvendinant schemas dalyvaujančių suinteresuotųjų šalių apklausomis ir patikrinimais vietoje, t. y. vadinamaisiais stebimaisiais auditais. Šių vertinimų metu nagrinėjami tiek schemų politika ir standartai, tiek jų įgyvendinimo būdai. Vertinimų, visų pirma stebimųjų auditų, tvarkaraščiui didelį poveikį padarė COVID-19 pandemija, todėl vertinimo procesai vėlavo. Pripažinimo proceso trukmė taip pat priklauso nuo būtino kriterijų griežtumo, įvairių procedūros etapų ir būtinybės atlikti išsamius vertinimus, taip pat nuo pakartotinio pateikimo galimybės.

Įmonių apklausos patvirtino, kad daugelis jų jau dalyvauja tam tikrose schemose arba yra suderinusios savo veiksmus su šiomis schemomis, nors jos dar nėra pripažintos. Nors kai kurios suinteresuotosios šalys nurodė, kad išsamaus patikrinimo schemų išlaidos gali būti reikalavimų laikymąsi ribojantis veiksnys, apskaičiuotos išlaidos daugeliui subjektų atrodo finansiškai proporcingos.

Be to, kai kurios suinteresuotosios šalys pabrėžė, kad svarbu užtikrinti schemų skaidrumą. Schemos gali suteikti daugiau galimybių gauti informacijos apie medžiagų kilmę, kuria remiantis būtų galima patvirtinti, kad laikomasi Reglamente nustatytų teisinių įsipareigojimų. Vis dėlto, daugumos VNKI atliktų išsamių tiekimo grandinės patikrinimo schemose dalyvaujančių Sąjungos importuotojų *ex post* patikrų metu importuotojai negalėjo valdžios institucijoms pateikti informacijos apie kilmės šalį, kaip reikalaujama pagal Reglamento 4

[26] 2019 m. sausio 11 d. Komisijos deleguotasis reglamentas (ES) 2019/429, kuriuo Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2017/821 papildomas alavo, tantalo, volframo ir aukso išsamaus tiekimo grandinės patikrinimo schemų vertinimo ir pripažinimo metodika ir kriterijais, (OL L 75, 2019 3 19, p. 59–65).

straipsnį. Siekiant pašalinti šias skaidrumo problemas, turėtų būti toliau skatinamas glaudesnis VNKI, Sąjungos importuotojų ir schemų bendradarbiavimas ir keitimasis informacija.

Svarbu pažymėti, kad nepaisant to, jog pripažįstama, kad schemos yra įgyvendinimo palengvinimo priemonė, Sąjungos importuotojai išlieka individualiai atsakingi už tai, kad būtų laikomasi Reglamento reikalavimų, nepriklausomai nuo to, ar jie yra prisijungę prie pripažintų schemų. Taigi schemos gali būti priemonės, padedančios Sąjungos importuotojams laikytis reikalavimų, tačiau jos neatleidžia importuotojų nuo jų individualios atsakomybės atlikti išsamų patikrinimą.

Reglamente nustatyta, kad Komisija priima įgyvendinimo aktą, kuriuo nustatomas atsakingų lydyklų ir rafinavimo įmonių sąrašas, kaip nustatyta Reglamento 9 straipsnyje. Rengdama šį sąrašą Komisija atsižvelgia į lydyklas ir rafinavimo įmones, kurioms taikomos pripažintos išsamaus patikrinimo schemos, taip pat į valstybių narių pateiktą informaciją. Kadangi iki šiol nebuvo pripažinta nė viena schema, ES sąrašas dar neparengtas.

b. Konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas

Reglamente numatoma padėti ekonominės veiklos vykdytojams nustatyti konfliktines ir didelės rizikos zonas. Remdamasi 14 straipsniu Europos Komisija parengė neprivalomas konfliktinių ir didelės rizikos zonų ir kitos tiekimo grandinių rizikos nustatymo gaires[27]. Komisija taip pat pavedė „RAND Europe“ suteikti išorės ekspertų žinias, susijusias su metodikos, pagal kurią nustatomos šalys, kurios turi būti įtrauktos į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą, nustatymu, ir pateikti orientacinį, nebaigtinį ir reguliariai atnaujinamą konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą[28]. Kaip jau pabrėžta 4 išnašoje, išorės ekspertų teikiamas konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas (ir specialioje šio sąrašo interneto svetainėje skelbiama informacija) nėra oficiali Europos Komisijos ar ES nuomonė dėl to, ar konkretus regionas ar sritis yra konfliktinė ir didelės rizikos zona, kaip apibrėžta Reglamento (ES) 2017/821 2 straipsnio f punkte. Nepaisant to, konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas yra darbo priemonė, padedanti valdyti rizikos mažinimo pastangas ir sudaryti sąlygas įmonėms atlikti išsamų patikrinimą pagal ES reglamentą.

Tai, kad teritorija buvo įtraukta į sąrašą kaip konfliktinė ir (arba) didelės rizikos zona, nereiškia, kad šioje teritorijoje neturėtų būti vykdoma verslo veikla. Vadovaudamosi šiuo sąrašu įmonės gali nustatyti sritis, kuriose jos turėtų vykdyti rizika grindžiamus išsamius patikrinimus, kad galėtų naudoti (arba toliau naudoti) šiose zonose išgaunamą alavą, tantalą, volframą ir auksą, taikydamos įmonių išsamaus patikrinimo procesus.

Atliekant išorės tyrimą apklaustos įmonės patvirtino, kad konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas yra naudinga regioninių konfliktų rizikos vertinimo priemonė. Kai kurios respondentės šiuo sąrašu naudojasi kartu su kitais konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašais, pavyzdžiui, Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų iniciatyvos rengiamu sąrašu. Kitos suinteresuotosios šalys teigė, kad būtų galima geriau informuoti apie šį sąrašą. Apklausos taip pat patvirtino, kad svarbu ir toliau pabrėžti, jog sąrašas yra orientacinis ir nebaigtinis. Kalbant

[27] 2018 m. rugpjūčio 10 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2018/1149 *dėl konfliktinių ir didelės rizikos zonų bei kitos tiekimo grandinės rizikos nustatymo neprivalomų gairių pagal Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2017/821* (OL L 208, 2018 8 17, p. 94–106).
[28] Šis sąrašas skelbiamas adresu https://www.cahraslist.net/.

apie sąrašo turinį, kai kurios suinteresuotosios šalys pasiūlė apsvarstyti techninius pakeitimus, įskaitant jo atnaujinimo ir metodikos atnaujinimų dažnumą, kad būtų galima patikslinti geografines zonas, taip pat apsvarstyti galimybę į sąrašą įtraukti tranzito šalis.

c. Europos atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų partnerystė (EPRM)

2016 m. pradėta įgyvendinti Europos atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų partnerystę (EPRM), kuria siekiama remti būsimo reglamento įgyvendinimą, užtikrinant: i) atsakingą gamybą, ii) atsakingą naudojimą ir iii) susiejant gamybą ir naudojimą. EPRM, kurią daugiausia finansuoja Europos Komisija ir kai kurios valstybės narės, yra įvairių suinteresuotųjų šalių iniciatyva ir veikia kaip pramonės, valdžios institucijų ir pilietinės visuomenės forumas. Šia partneryste siekiama stiprinti visos alavo, tantalo, volframo ir aukso tiekimo grandinės pajėgumus remiantis išsamaus patikrinimo praktikos pavyzdžiais.

EPRM siekiama dviejų pagrindinių tikslų. Pirmasis tikslas – padėti MVĮ vykdyti išsamius patikrinimus, pasitelkiant tokias priemones kaip išsamaus patikrinimo patikra, kurios metu pateikiamas klausimynas, skirtas įvertinti, kaip įmonės laikosi EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų, ir teikiamos konkrečios konsultacijos, kaip pagerinti įmonių praktiką, taip pat išsamaus patikrinimo centras, teikiantis pritaikytą išsamiems patikrinimams atlikti reikalingą informaciją. Antrasis tikslas yra padėti mažos apimties kasybos sektoriui gaminti atsakingiau ir patekti į nacionalinio ir tarptautinio lygmens oficialias rinkas. Tuo tikslu EPRM finansuoja konfliktinių ir didelės rizikos zonų projektus ir siekia kaupti geriausios praktikos pavyzdžius ir bendradarbiauti su alavo, tantalo, volframo ir aukso tiekimo grandinės dalyviais, kad būtų galima stiprinti atsakingą praktiką[29].

Bėgant metams EPRM kaupė su išsamiais patikrinimais susijusias žinias, tapo įvairių suinteresuotųjų šalių diskusijų forumu ir patvirtino paramos pradinės grandies išsamiems patikrinimams pridėtinę vertę vykdant vietos lygmens projektus. Pasiekta gerokai daugiau rezultatų, visų pirma nuo 2021 m. Be to, atrodo, kad partnerystė geriau prisiderino prie ES prioritetų.

Toliau tobulintinos sritys, be kita ko, yra poreikis didinti narystės pagrindą, įvairinti jos finansavimo šaltinius, didinti šalių gamintojų informavimo veiklos mastą, daugiau dėmesio skirti tvarumui ir gerinti savo veiklos stebėsenos ir vertinimo pajėgumus. Konsultacijose su suinteresuotosiomis šalimis taip pat atkreipiamas dėmesys į galimybę palengvinti paraiškų dėl EPRM dotacijų skyrimo procesą konfliktinių ir didelės rizikos zonų pilietinės visuomenės organizacijoms ir suinteresuotosioms šalims, toliau mokyti konfliktinių ir didelės rizikos zonų vietos tiekimo grandinės dalyvius apie išsamaus patikrinimo mechanizmus, galbūt kartu taikant bendradarbiavimu grindžiamas pramonės schemas, ir plėsti ryšius tarp paramos gavėjų ir ekonominės veiklos vykdytojų.

d. Kitos 2014 m. kovo 5 d. bendrame komunikate „Diplomatija žaliavų srityje“ išdėstytos priemonės

[29] 2017–2020 m. laikotarpiu EPRM skyrė 18 dotacijų arba kitų projektams skirtų subsidijų, kurių bendra suma siekė 6 mln. EUR. 2022 m. pradžioje buvo atrinkti ir pradėti įgyvendinti dar trys bandomieji projektai, o 2023 m. vasarą buvo paskelbtas dar vienas kvietimas teikti paraiškas.

Kalbant apie diplomatiją žaliavų srityje ir vystomąjį bendradarbiavimą, be esamų programų, pavyzdžiui, EPRM, ES vykdė įvairią veiklą, kuria buvo remiama tvari kasybos sektoriaus plėtra šalyse partnerėse. Tantalas ir volframas, t. y. dvi iš medžiagų, kurioms taikomas Reglamentas, taip pat yra įtraukti į ES ypatingos svarbos žaliavų sąrašą, todėl jiems taikomos platesnės aprėpties ES pastangos ypatingos svarbos žaliavų srityje. Vienas iš pagrindinių tokių pastangų, kurios yra Ypatingos svarbos žaliavų akto[30] išorės aspekto dalis, pavyzdžių yra darbas siekiant kurti Europos Sąjungos ir trečiųjų šalių strategines partnerystes žaliavų vertės grandinių srityje.

Tokios partnerystės grindžiamos dvišaliais neprivalomais susitarimo memorandumais ir konkrečių veiksmų planais, dėl kurių turi būti susitariama per šešis mėnesius nuo susitarimo memorandumo sudarymo. Pagrindiniais šių susitarimo memorandumų ramsčiais siekiama skatinti taikyti aplinkos, socialinius ir valdymo (ASV) standartus ir atsakingos kasybos praktiką, sutelkti finansavimą atitinkamai infrastruktūrai, stiprinti gebėjimus, bendradarbiauti mokslinių tyrimų ir inovacijų srityje ir integruoti žaliavų vertės grandines skatinant įmonių dalyvavimą ir tvarias investicijas.

Iki šiol ES jau yra pasirašiusi partnerystės susitarimus su Argentina, Australija, Čile, Grenlandija, Kanada, Kazachstanu, Kongo Demokratine Respublika, Namibija, Norvegija, Ruanda, Ukraina, Uzbekistanu ir Zambija. Taip pat rengiami susitarimai su kitomis Afrikos šalimis.

Šis su strateginėmis partnerystėmis susijęs darbas papildo 2014 m. kovo 5 d. bendro komunikato ir Ypatingos svarbos žaliavų akto tikslus, kartu siekiant skatinti atsakingą žaliavų gavybą. Prireikus ši veikla taip pat remiama politiniais dialogais, kuriuos ES palaiko su šalimis, kurios yra svarbios atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų vertės grandinių požiūriu.

e. Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų informacinė sistema (ReMIS)

Nors Reglamente nenustatomos privalomos galutinės grandies ekonominės veiklos vykdytojų išsamaus patikrinimo prievolės, Komisija įvertina, kaip tie veiklos vykdytojai atlieka išsamų patikrinimą (Reglamento 17 straipsnio 2 dalis). Šiam vertinimui atlikti Komisija kuria atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų informacinę sistemą (ReMIS). Tai savanoriškai naudojama internetinė priemonė, kurią naudodamos galutinės grandies įmonės gali skelbti informaciją apie savo išsamaus patikrinimo praktikos pavyzdžius. Techniniu požiūriu ReMIS yra paruošta naudoti, o Komisija baigia rengti susitarimus su valstybėmis narėmis dėl duomenų apsaugos. Kadangi ReMIS dar neveikia, šios pirmosios peržiūros metu nebuvo įmanoma atlikti išsamių vartotojų grandies įmonių patikrinimų taikymo vertinimo.

f. Portalas „Due Diligence Ready!“

Siekdama padėti įmonėms atsakingai pirkti naudingąsias iškasenas bei metalus ir, atitinkamais atvejais, laikytis norminių reikalavimų, įskaitant Reglamentą (ES) 2017/821, Komisija sukūrė specialų portalą „Due Diligence Ready!“[31]. Šiame portale teikiama bendro pobūdžio

[30] COM(2023) 160 *final*, https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:903d35cc-c4a2-11ed-a05c-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF

[31] https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready_en?prefLang=lt

informacija[32] apie išsamaus patikrinimo prievoles, taip pat priemonių rinkinys[33], padedantis vykdyti išsamaus patikrinimo procesą. Jame taip pat skelbiama internetinių seminarų ir „PowerPoint“ mokymo medžiaga[34], kurią galima parsisiųsti septyniomis kalbomis (anglų, ispanų, italų, lenkų, portugalų, prancūzų ir vokiečių). Be to, šiame portale galima naudotis (įrašyta) mokomąja medžiaga, be kita ko, surinkta 2023 m. birželio mėn. vykusios virtualios Europos MVĮ ir pramonės asociacijoms skirtos sesijos metu. Tos virtualios mokymo sesijos metu buvo siekiama:

- nustatyti ES reglamento kontekstą atsižvelgiant į tikslus, taikymo sritį ir dabartinę padėtį;
- teikti praktines rekomendacijas MVĮ, kaip atlikti išsamų patikrinimą savo įmonėse;
- rengiant rekomendacijas daugiausia dėmesio skirti Europos MVĮ, kurios, siekdamos įgyvendinti išsamaus patikrinimo veiksmus, greičiausiai turės naudoti ribotus išteklius;
- priminti įmonėms apie šiame sektoriuje prieinamas paramos priemones ir tai, kad portalu „Due Diligence Ready!“ siekiama jas surinkti vienoje vietoje, kad įmonės galėtų lengvai jomis naudotis. Taip pat reikėtų priminti, kad galima naudotis MVĮ konsultacinės tarnybos, į kurią įmonės gali kreiptis turėdamos klausimų, paslaugomis.

2023 m. vasario mėn. pradėjo veikti nemokama konsultacijų e. paštu paslauga[35], kuria naudojantis projektų ekspertai gali paaiškinti ir patarti alavą, tantalą, volframą ir auksą importuojančioms MVĮ, kaip įgyvendinti Reglamentą. Be to, konsultacijų e. paštu paslauga teikiama septyniomis kalbomis.

Atlikus tyrimus Reglamento peržiūros išorės tyrimo tikslais ir apklausus suinteresuotąsias šalis buvo konkrečiai atkreiptas dėmesys į tikslinės paramos naudojantis šia priemone, kuri nuolat tobulinama ir atnaujinama, svarbą.

4. Papildomi peržiūros elementai, kurie gali turėti įtakos Reglamento veiksmingumui

Be Reglamento peržiūros straipsnyje aiškiai nurodytų elementų, atliekant peržiūrą buvo nagrinėjami kiti klausimai, kurie gali turėti įtakos Reglamento veikimui ir veiksmingumui. Tai, be kita ko, vertinimas, susijęs su esama Reglamento taikymo sritimi (su ribinėmis vertėmis ir neteisėta prekyba auksu susijusi rizika), su naudingosiomis iškasenomis ir rizika, kurioms taikomos išsamaus patikrinimo prievolės, susijusi taikymo sritis, taip pat galimos sąsajos su kitais atitinkamais gavybos sektoriaus ES teisės aktais (Baterijų reglamentu, Ypatingos svarbos žaliavų aktu, Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva).

Importo apimties ribos

Reglamentas taikomas visame pasaulyje, t. y. nepriklausomai nuo kilmės, bet kuriam alavo, tantalo, volframo ir aukso importuotojui, kurio metinė importo apimtis viršija I priede nustatytas ribas, taikomos išsamaus patikrinimo prievolės. Importuotojai, kurie neviršija šių

[32] https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready/about_en?prefLang=lt
[33] https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready/due-diligence-toolbox_en?prefLang=lt
[34] https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready/training-and-events_en?prefLang=lt
[35] https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/raw-materials/due-diligence-ready/about_en?prefLang=lt

ribų, nėra teisiškai įpareigojami pagal Reglamentą, tačiau jie skatinami savanoriškai atlikti išsamius patikrinimus. Priede nurodytos ribos nustatytos siekiant užtikrinti, kad importas, kuriam taikomas šis Reglamentas, sudarytų bent 95 proc. viso į ES importuojamo alavo, tantalo, volframo ir aukso kiekio, kad didžiajai importo daliai būtų galima taikyti išsamaus patikrinimo reikalavimus, kartu išvengiant nepagrįstos administracinės naštos MVĮ ir mažos apimties importuotojams.

Nors išorės tyrime daroma išvada, kad ribinėmis vertėmis galima veiksmingai pasiekti tikslą apsaugoti MVĮ nuo pernelyg didelės administracinės naštos, suinteresuotosios šalys išreiškė susirūpinimą, kad dėl šiuo metu nustatytų ribų Sąjungos importuotojai gali imtis priemonių vengimo praktikos. Be to, kai kurios suinteresuotosios šalys išreiškė susirūpinimą, kad pagal nustatytas ribas išsamaus patikrinimo reikalavimai netaikomi didelės rizikos importui. Šis susirūpinimas ypač aktualus aukso atveju, atsižvelgiant į potencialiai didelę mažos apimties importo, kuris nesiekia nustatytų ribų, piniginę vertę, taip pat į tai, kad didelės rizikos importas galėtų būti siejamas ir su palyginti nedideliais importo kiekiais.

Šias problemas reikia atidžiai stebėti. Tačiau šiuo metu neturima aiškių vengimo praktikos įrodymų (pvz., importuojamų prekių padalijimas keliems importuotojams, kad importas neviršytų ribinių verčių), kurie būtų buvę nustatyti išorės tyrimo metu arba apie kuriuos VNKI būtų pranešusi Komisijai. Komisija ir valstybės narės glaudžiai bendradarbiauja siekdamos užtikrinti nuolatinę importo schemų stebėseną. Komisija visų pirma rengia IT priemonę (Atsakingai naudojamų naudingųjų iškasenų stebėsenos priemonę), t. y. internetinę platformą, kurioje VNKI galėtų saugiai keistis muitinės duomenimis.

Atsižvelgiant į tai, kad iki šiol trūksta tinkamų duomenų, tyrime padaryta išvada, kad dar per anksti svarstyti galimybę pakeisti ribines vertes arba peržiūrėti ribinių verčių apskaičiavimo metodiką. Todėl įgyvendinant priemones daugiausia dėmesio bus skiriama tam, kad VNKI galėtų lengviau keistis informacija, ir taip būtų galima sustiprinti stebėsenos pajėgumus ir pagerinti su tiesioginės ir netiesioginės prekybos duomenimis susijusias kiekybines įžvalgas, investicijas ir pelno pasidalijimo tendencijas, taip sudarant sąlygas išsamiau išanalizuoti galimą ribinių verčių poveikį ateityje.

Neteisėta prekyba auksu

Reglamente pripažįstama, kad vykdant neteisėtą prekybą vartotojai netiesiogiai susiejami su už ES ribų vykstančiais konfliktais, kurie daro didelį poveikį žmogaus teisėms. Išorės tyrime pabrėžiama, kad tam tikrą vaidmenį pasaulinėse alavo, tantalo, volframo ir aukso tiekimo grandinėse atlieka tranzito centrai, nes juose galimai neteisėtai naudojamas ir parduodamas auksas susiejamas su ES rinka.

Neteisėtos prekybos, visų pirma aukso, atsižvelgiant į jam būdingas savybes, problema yra itin sudėtinga ir daugialypė. Išsamus patikrinimas yra viena iš tarptautinių kovos su kontrabanda priemonių. Šiuo atžvilgiu galima taikyti tokias priemones kaip išsamaus patikrinimo schemos ir atsekamumo mechanizmai, kuriais siekiama padėti mažinti neteisėtos prekybos riziką įvairiuose tiekimo grandinės etapuose. Pagal Reglamentą numatomos priemonės gali atlikti teigiamą vaidmenį kovojant su ES pasiekiančia neteisėta prekyba. Pavyzdžiui, įtraukus tarpvalstybinio tranzito šalis ir kitus iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų importuojamų

naudingųjų iškasenų ir metalų centrus į konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašą pirkėjai galėtų išsamiau įvertinti metalų / naudingųjų iškasenų kilmę.

Materialinė taikymo sritis

Reglamentu nustatomos išsamaus patikrinimo prievolės, susijusios su keturiomis naudingosiomis iškasenomis ir metalais: alavu, tantalu, volframu ir auksu. Šio pasirinkimo priežastis priimant Reglamentą buvo trejopa. Pirma, alavas, tantalas, volframas ir auksas yra keturios naudingosios iškasenos, kurios dažniausiai būna susijusios su ginkluotais konfliktais ir su jais susijusiais žmogaus teisių pažeidimais. Antra, Reglamentas grindžiamas nusistovėjusiais EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų principais. Nors šios rekomendacijos iš esmės taikomos visoms naudingosioms iškasenoms, į jas įtraukti du konkrečiai su alavu, tantalu, volframu ir auksu susiję priedai, kurie buvo pritaikyti prie iššūkių, susijusių su šių keturių naudingųjų iškasenų tiekimo grandinių struktūra. Trečia, Reglamento taikymo sritis suderinta su kitų partnerių pastangomis. Pavyzdžiui, JAV taip pat taikomi teisės aktai dėl konflikto zonų naudingųjų iškasenų: 2010 m. Dodo ir Franko įstatymo dėl Volstrito reformos ir vartotojų apsaugos 1 502 skirsnis taikomas tiems patiems keturiems produktams, nors jo geografinė taikymo sritis yra siauresnė (nes jame daugiausia dėmesio skiriama KDR ir kaimyninėms šalims).

Be alavo, tantalo, volframo ir aukso, kitos naudingosios iškasenos ir metalai, kurie yra itin svarbūs vykdant žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, gali būti susiję su konfliktų rizika dėl jų didelės dabartinės ir numatomos paklausos ir dėl to, kad dideli jų telkiniai yra socialiniu ir (arba) aplinkos požiūriu pažeidžiamuose regionuose. Dėl šios priežasties atliekant peržiūrą buvo siekiama išnagrinėti, ar į Reglamento taikymo sritį reikėtų įtraukti kitas naudingąsias iškasenas / metalus, kad būtų galima užkirsti kelią ginkluotų grupuočių ir saugumo pajėgų finansavimui daug išteklių turinčiose konfliktinėse ir didelės rizikos zonose. Konkrečiai, išorės tyrimo metu kobaltas, varis, litis ir nikelis įvertinti atsižvelgiant į jų gamybos struktūrą ir palyginamą riziką, sietiną ir su alavo, tantalo, volframo ir aukso gamyba. Šios keturios naudingosios iškasenos yra įtrauktos į ES ypatingos svarbos žaliavų sąrašą, o varis, litis ir nikelis taip pat laikomi strateginėmis žaliavomis[36]. Todėl šioms medžiagoms taikomas Ypatingos svarbos žaliavų aktas. Be to, kobaltui, ličiui ir nikeliui taikomas Baterijų reglamentas, todėl šioms žaliavoms taikomi jame nustatyti išsamaus patikrinimo reikalavimai.

Kobaltas yra universalus metalas, kuris gali būti naudojamas įvairioms reikmėms, įskaitant baterijas, taip pat orlaivių ir erdvėlaivių, gynybos ir medicinos sektoriuose. KDR tiekia daugiau kaip 70 proc. viso pasaulio kobalto. Ši naudingoji iškasena daugiausia išgaunama kaip šalutinis produktas vykdant didelio masto vario kasybą pietinėse Aukštutinės Katangos ir Lualabos provincijose, kuriose nėra daug nevalstybinių ginkluotų grupuočių. Kinija kontroliuoja 70 proc. viso pasaulio kobalto tarpinių produktų[37] perdirbimo ir ši šalis yra gerai įsitvirtinusi kobalto kasybos srityje – 15 iš 19 pramoninių objektų veikia kontroliuojami Kinijos interesų, o mažos apimties kasybos produktus taip pat daugiausia perka Kinijos rafinavimo įmonės, įskaitant įmonę „Huayou Cobalt“[38]. Didžioji dalis tiekiamo kobalto naudojama baterijoms (visų pirma

[36] Ypatingos svarbos žaliavos. Europos Komisija (europa.eu)
[37] Andrew Gulley, (2022) *One hundred years of cobalt production in the Democratic Republic of the Congo*. *Resources Policy* 79: 103007; IEA (2021), *The Role of Critical Minerals in Clean Energy Transitions*.
[38] Dionne Searcey, Michael Forsythe, and Eric Lipton, *A Power Struggle Over Cobalt Rattles the Clean Energy Revolution*, *New York Times*, 20 November 2021.

ličio jonų), naudojamoms buitinės elektronikos gaminiuose, elektrinėse transporto priemonėse ir energijos kaupimo sistemose, gaminti.

Varis yra plačiai elektros įrangoje, statyboje, pramoninėse mašinose ir lydiniuose naudojamas metalas. Čilė yra pagrindinė vario gavybos šalis ir šioje šalyje vykdoma milžiniška pramoninė veikla (pavyzdžiui, Eskondidos arba Andinos kasyklose). Šiuo metu Peru, Indonezija ir Mongolija rengiasi pradėti eksploatuoti naujas kasyklas[39], o KDR iki 2026 m. taps antra pagal dydį visame pasaulyje vario gavėja[40]. Vario, kaip pirminio metalo, gavyba dažnai būna susijusi su kobalto išgavimu, kaip yra KDR vario juostos atveju. Nors didžioji dalis vario rūdos gaunama vykdant didelio masto kasybą, vykdoma ir mažos apimties vario gamyba, nes kalnakasiai atsižvelgdami į pasaulines kainas, dažnai renkasi, ar gaminti varį, ar kobaltą.

Litis yra lengvas metalas, kuris naudojamas ličio jonų baterijose, visų pirma elektra varomoms transporto priemonėms skirtose baterijose[41]. Litis taip pat naudojamas gaminant lydinius, stiklą, keramiką, tepalus ir vaistus. Daugiausia šio metalo randama magminėse uolienose (spodumenuose) ir mineraliniuose šaltiniuose (sūrymuose), o didžioji šio metalo dalis išgaunama Australijoje ir Čilėje. Didžiausios pasaulio ličio atsargos yra keliose šalyse, įskaitant Čilę, Argentiną ir Boliviją[42] Vykdant ličio kasybą dėl mažo rūdos tankio telkiniuose reikia naudoti didelio masto mechanizuotą gavybos infrastruktūrą, todėl šį metalą nėra paprasta išgauti vykdant mažos apimties kasybą. Tačiau neseniai KDR[43] ir Zimbabvėje[44] buvo atrasta daug telkinių, todėl šiose šalyse vyksta smulkiosios kasybos sektoriaus plėtra.

Nikelis yra plačiai naudojamas metalinis elementas, kuris yra labai svarbus augalų augimui ir dažniausiai randamas nerūdijančiajame pliene ir elektra varomų transporto priemonių baterijose. Šiuo metu nikelis pramoniniu būdu daugiausia kasamas Indonezijoje, Filipinuose, Rusijoje ir Prancūzijos užjūrio teritorijoje Naujojoje Kaledonijoje[45]. Nustatyta, kad mažos apimties nikelio kasyba vykdoma Filipinuose ir Indonezijoje. Nė vieno tyrimo metu nebuvo nustatyta, kad nikelio prekybos pajamos būtų sistemingai naudojamos ginkluotoms grupuotėms finansuoti. Nikelio gavybai reikalingos didelės investicijos ir mechanizuoti procesai, todėl galimybės vykdyti mažos apimties kasybą yra ribotos.

Nors išsamus tiekimo ir vertės grandinių patikrinimas yra labai svarbus ir kitų metalų ir naudingųjų iškasenų atvejais, šiame etape būtų netikslinga išplėsti Reglamento taikymo sritį dėl dviejų pagrindinių priežasčių. Pirma, kitoms naudingosioms iškasenoms / metalams būdingi kitokie iššūkiai, susiję su gamybos struktūra (daugiausiai didelio masto kasybos), vertės grandinės ryšiais ir galima susijusia rizika. Antra, šioms kitoms naudingosioms iškasenoms / metalams taikomi (arba bus taikomi) kiti teisės aktai, visų pirma Baterijų reglamentas ir Direktyva dėl įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo (žr. tolesnį skirsnį). Visų pirma Baterijų reglamento X priede išvardytos rizikos kategorijos ir tarptautiniu mastu pripažintos išsamaus patikrinimo priemonės, taikomos Baterijų reglamente nustatytiems išsamaus patikrinimo reikalavimams, kurie yra konkrečiai susiję su kobaltu, nikeliu, gamtiniu grafitu ir ličiu. Šių kategorijų reikalavimai apima ir žmogaus teises, pavyzdžiui, kalbant apie vaikų ir priverčiamąjį

[39] World Economic Forum (2022), *Which countries produce the most copper.*
[40] *Reuters* (2023) *Congo could seize Peru's No. 2 copper spot as Andean output slows.*
[41] Pasaulio ekonomikos forumas, 2023 m. Šioje diagramoje parodyta, kuriose šalyse išgaunama daugiausia ličio.
[42] Natural Resources Canada. n.d., *Lithium Facts*.
[43] *Resource World Magazine, Tantalex Lithium's Titan plant construction 80% complete, DRC*, 2023.
[44] *Reuters, Premier African Minerals completes Zimbabwe lithium plant, production imminent* , 2023.
[45] Natural Resources Canada. n.d. *Nickel facts*.

darbą (X priedo 2 punkto b papunktis). EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos dėl atsakingo naudingųjų iškasenų iš konfliktinių ir didelės rizikos zonų tiekimo grandinių taip pat išvardytos 4 punkto f papunktyje kaip viena iš svarbių tarptautiniu mastu pripažintų priemonių. Todėl, nors šių dviejų reglamentų materialinė taikymo sritis nesutampa, abiejose priemonėse nustatytos išsamaus patikrinimo prievolės yra susijusios su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų II priede nurodyta rizika.

Todėl į Reglamento taikymo sritį įtraukus daugiau metalų galėtų būti dubliuojami kituose Sąjungos teisės aktuose nustatyti reikalavimai ir atsirastų rizika, kad ekonominės veiklos vykdytojų reglamentavimo aplinka taps sudėtinga ir paini jiems mėginant suprasti, kaip turėtų būti atliekamas išsamus naudingųjų iškasenų patikrinimas. Todėl šiuo metu pirmenybė turėtų būti teikiama tolesnei pažangai įgyvendinant dabartinės redakcijos Reglamentą, ypatingą dėmesį (taip pat ir atliekant būsimas šio Reglamento ir kitų išsamaus patikrinimo teisės aktų peržiūras) skiriant tam, kaip užtikrinti nuolatinį įvairių šiuo atžvilgiu svarbių ES išsamaus patikrinimo teisės aktų papildomumą ir sąveikumą.

Rizikos rūšys

Kalbant apie riziką, kuriai taikomi išsamaus patikrinimo įpareigojimai, Reglamentas taikomas rizikai, susijusiai su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijose ir jų II priede numatytais ginkluotais konfliktais ir susijusiais žmogaus teisių pažeidimais („sunkūs pažeidimai, susiję su naudingųjų iškasenų gavyba, transportavimu ar prekyba jomis“). Rizika aplinkai nėra įtraukta nei į Reglamentą, nei EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijas. Tačiau esama aiškių sąsajų tarp kasybos poveikio aplinkai ir ginkluotų konfliktų. Valstybinių ir nevalstybinių ginkluotų grupuočių kišimasis į kasybos veiklą gali turėti neigiamą poveikį aplinkai. Tačiau konfliktai gali prasidėti dėl aplinkos būklės blogėjimo, kurį sukelia su alavu, tantalu, volframu ir auksu susijusi veikla, įskaitant tokias problemas kaip priverstinis gyventojų perkėlimas, dirvožemio degradacija, ribotos galimybės gauti maisto ir mažėjantis vandens prieinamumas.

Tokios sąsajos tarp aplinkos ir konfliktų gali turėti įtakos Reglamento veiksmingumui, nes išsamus aplinkosauginis patikrinimas galėtų padėti pasiekti vieno iš pagrindinių Reglamento tikslų, t. y. nutraukti ryšį tarp prekybos alavu, tantalu, volframu ir auksu ir ginkluotų konfliktų. Be to, pagal Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvą (kai ji įsigalios) išsamaus patikrinimo prievolės bus taikomos ir vertinant aplinkosaugos aspektus. Todėl daugelis ES veiklos vykdytojų visose naudingųjų iškasenų tiekimo grandinėse turės vykdyti išsamų aplinkosauginį patikrinimą. Be to, šiuo metu Reglamentas grindžiamas EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijomis. Todėl pagal Reglamentą įtraukus išsamaus aplinkosauginio patikrinimo reikalavimą (kuriam šiuo metu netaikomos EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijos) atsirastų rizika, kad ekonominės veiklos vykdytojų reglamentavimo aplinka taps sudėtingesnė ir, atsižvelgiant į kitus Sąjungos teisės aktus, painesnė mėginant suprasti, kaip turėtų būti atliekamas išsamus naudingųjų iškasenų patikrinimas. Todėl šiuo metu pirmenybė turėtų būti teikiama tolesnei pažangai įgyvendinant dabartinės redakcijos Reglamentą.

Reglamento ir kitų ES teisės aktų suderinamumas

Reglamentas yra pirmasis ES teisės aktas, kuriame visas dėmesys skiriamas išsamiam tiekimo grandinių patikrinimui. Nuo Reglamento įsigaliojimo buvo parengtos kelios teisėkūros iniciatyvos, kurios gali įvairiai sąveikauti su jo tikslu, taikymo sritimi ir objektu. Toliau

pateiktoje lentelėje geografinė, materialinė ir įmonių aprėptis, išsamaus patikrinimo prievolės, sistemų pripažinimo reikšmė ir atsakomybė pagal Reglamentą palyginami su Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvoje, Baterijų reglamente, Reglamente, kuriuo nustatoma tvarių gaminių ekologinio projektavimo reikalavimų nustatymo sistema, Ypatingos svarbos žaliavų akte ir Reglamente dėl produktų, pagamintų naudojant priverčiamąjį darbą, uždraudimo Sąjungos rinkoje (Priverstinio darbo reglamentu) nustatytais reikalavimais.

Svarbus bendras elementas yra geografinė aprėptis, nes visi šie teisės aktai gali būti taikomi visame pasaulyje (nepaisant to, kad Reglamente ypatingas dėmesys skiriamas konfliktinėms ir didelės rizikos zonoms). Kalbant apie medžiagų aprėptį, Baterijų reglamentas, kaip ir šis Reglamentas, taikomas siaurai produktų / mineralinių medžiagų grupei, tačiau jie nesutampa. Ypatingos svarbos žaliavų akto II priede tantalas ir volframas nurodomi kaip ypatingos svarbos žaliavos. Kitose priemonėse, visų pirma Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvoje, ribota reikšminga aprėptis neapibrėžiama, o jų nuostatos taikomos horizontaliai. Kalbant apie įmonių, t. y. ekonominės veiklos vykdytojų, kuriems taikomi reikalavimai, aprėptį, didelės apimties ekonominės veiklos vykdytojams bus taikomos horizontaliosios priemonės, pavyzdžiui, Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva, o subjektai, kuriems taikomi Reglamento reikalavimai, apibrėžiami atsižvelgiant į konkrečias medžiagas, kurioms jie skiria daugiausia dėmesio, ir į importo apimties ribas (t. y. ir į konkrečias MVĮ skirtas lankstumo priemones, aiškiai neišbraukiant jų iš taikymo srities aprėpties).

Kalbant apie išsamaus patikrinimo reikalavimus, Reglamente laikomasi su EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijomis suderinto tikslinio požiūrio (t. y. reikalaujama atlikti išsamų patikrinimą siekiant užtikrinti, kad tiekimo grandinės nebūtų naudojamos kaip ginkluotų konfliktų ir su jais susijusių žmogaus teisių pažeidimų finansavimo priemonės). Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvoje ir Baterijų reglamente nustatyti išsamaus patikrinimo reikalavimai yra išsamesni, nes jie taip pat apima aplinkos klausimus ir platesnį požiūrį į socialinę ir su žmogaus teisėmis susijusią riziką. Nei Ypatingos svarbos žaliavų akte, nei Tvarių produktų ekologinio projektavimo reglamente, nei Reglamente dėl priverstinio darbo išsamaus patikrinimo prievolės nenustatytos.

Kalbant apie schemų pripažinimą, tokia galimybė numatyta Reglamente, Ypatingos svarbos žaliavų akte ir Baterijų reglamente. Schemos, kurios šiuo metu vertinamos pagal Reglamentą (žr. III skirsnio 3 dalies a punktą) yra konkrečiai susijusios su alavu, tantalu, volframu ir auksu.

5 lentelė. Reglamento ir kitų susijusių teisėkūros iniciatyvų palyginimas

	Reglamentas	**Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyva**	**Baterijų reglamentas**	**Tvarių produktų ekologinio projektavimo reglamentas**	**Ypatingos svarbos žaliavų aktas**	**Priverstinio darbo reglamentas**
Geografinė aprėptis	Visas pasaulis, daugiausia dėmesio skiriant	Visas pasaulis	Visas pasaulis, šiek tiek dėmesio skiriant konfliktinėms ir	Visas pasaulis	Visas pasaulis	Visas pasaulis

	konfliktinėms ir didelės rizikos zonoms		didelės rizikos zonoms			
Materialinė aprėptis	Alavas, tantalas, volframas ir auksas	Horizontalioji	Kobaltas, litis, nikelis, gamtinis grafitas	Kompleksinis su tam tikrais produktams taikomais apribojimais	II priede nurodytos 34 ypatingos svarbos medžiagos, įskaitant tantalą ir volframą	Horizontalioji
Įmonių aprėptis	Alavo, tantalo, volframo ir aukso importuotojai, atsižvelgiant į nustatytas ribas	Ekonominės veiklos vykdytojai > 1 000 darbuotojų, o metinė apyvarta siekia > 450 mln. EUR	Išsamaus patikrinimo prievolės: ekonominės veiklos vykdytojai, pateikiantys ES rinkai arba pradedantys naudoti baterijas, kurių metinė apyvarta ≥ 40 mln. EUR	Visos įmonės, kurios yra atleidžiamos nuo mažosioms ir labai mažoms įmonėms taikomų prievolių sunaikinti neparduotas vartojimo prekes	Netaikoma	Horizontalioji
Išsamaus patikrinimo prievolės	Rizika ir neigiamas poveikis, susiję su konfliktais ir su jais susijusiais žmogaus teisių pažeidimais	Žmogaus teisės ir aplinka	Socialinės, žmogaus teisės ir aplinka	Netaikoma	Netaikoma	Netaikoma
Schemų pripažinimas	Taip	Ne	Taip (metodika dar nenustatyta)	Netaikoma	Taip	Netaikoma
Atsakomybė	Valstybės narės nustato pažeidimų atvejais taikomas taisykles	Valstybės narės turi nustatyti administracines nuobaudas už reikalavimų nesilaikymą ir civilinę atsakomybę teisių turėtojams padarytos žalos atveju	Valstybės narės turi nustatyti baudas už reikalavimų nesilaikymą; kraštutiniu atveju taikomas baterijų pardavimo apribojimas	Valstybės narės nustato sankcijas	Netaikoma	Produktams taikomi rinkos draudimai; valstybės narės turi nustatyti baudas už draudimų nesilaikymą

Apibendrinant galima pasakyti, kad Reglamente reikalaujama atlikti gana siauros naudingųjų iškasenų ir metalų grupės išsamų patikrinimą ir nustatyti konkrečią riziką. Tačiau kai kuriomis ES neseniai priimtomis reglamentavimo sistemomis jau nustatyta (arba netrukus bus nustatyta), kad išsamus patikrinimas turi būti atliekamas visoje vertės grandinėje, kad būtų galima išnagrinėti įvairius produktus ir spręsti socialinius ir ekonominius, darbuotojų saugos ir aplinkos klausimus, taip padedant užtikrinti saugias ir tvarias ES ypatingos svarbos naudingųjų iškasenų ir kitų medžiagų tiekimo ir vertės grandines. Kai kurie iš šių reglamentų iš dalies sąveikauja su Reglamentu, kiek tai susiję su materialine taikymo sritimi, įmonių aprėptimi ir reikalavimais. Tačiau, atsižvelgiant į dabartinę Reglamento taikymo sritį, ši sąveika yra ribota, reglamentai dažnai papildo vienas kitą ir neatrodo, kad tai būtų didelė papildoma reguliavimo našta, tenkanti naudingųjų iškasenų išsamaus patikrinimo pastangoms pagal ES reglamentavimo sistemą.

IV. IŠVADA

Praėjus vos dvejiems metams nuo Reglamente nustatytų veiklos išsamaus patikrinimo reikalavimų taikymo pradžios, ši pirmoji privaloma peržiūra yra labai ankstyvame Reglamento įgyvendinimo etape. Visapusiško įvairių Reglamento ir papildomų priemonių aspektų diegimo, įgyvendinimo ir vykdymo užtikrinimo darbai vėlavo dėl, pvz., COVID-19 pandemijos ir kitų su įgyvendinimu susijusių problemų, kurios bus nuolat sprendžiamos konsultuojantis su visomis atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis. Todėl šioje pirmojoje peržiūros ataskaitoje nepateikiamos galutinės išvados dėl daugelio nagrinėtų aspektų. Vis dėlto joje pateikiama naudingų Reglamento veikimo ir veiksmingumo įrodymų ir nustatomos sritys, kurias reikės toliau vertinti atliekant kitas peržiūras.

Pagrindiniai nustatyti faktai

Kalbant apie Reglamento poveikį vietoje trečiosiose alavą, tantalą, volframą ir auksą gaminančiose šalyse, visų pirma konfliktinėse ir didelės rizikos zonose, atlikus išorės tyrimą buvo nustatytas nedidelis poveikis vietos suinteresuotosioms šalims, kurį būtų galima tiesiogiai priskirti Reglamentui. Dėl Reglamento struktūros, pagal kurią nustatomi privalomi išsamaus patikrinimo reikalavimai ES importui, reikia daugiau laiko ir tolesnių tiekimo grandinės etapų duomenų, kad Reglamento poveikį trečiosiose šalyse būtų galima atskirti nuo platesnio masto pasaulinių pastangų skatinti išsamius patikrinimus naudingųjų iškasenų tiekimo grandinėse. Atsižvelgiant į tai, kad dedama vis daugiau tarptautinių pastangų atlikti su alavu, tantalu, volframu ir auksu susijusius išsamius patikrinimus, ir toliau bus sudėtinga poveikį šalyse gamintojose priskirti konkrečiai Reglamentui. Vis dėlto vilčių teikia tai, kad keliose tirtose trečiosiose šalyse daugelis alavo, tantalo, volframo ir aukso sektoriaus subjektų deda tam tikras pastangas, siekdami vykdyti EBPO reikalavimus atitinkančius išsamius patikrinimus ir taip laikytis Reglamento tikslų.

ES valstybės narės padarė pažangą įgyvendindamos Reglamentą. Buvo įsteigtos VNKI ir daugumoje valstybių narių atliktos pirmosios Sąjungos importuotojų, kuriems taikomas Reglamentas, *ex post* atitikties patikros. Vis dėlto VNKI vis dar patiria sunkumų, visų pirma susijusių su skaidrumu ir galimybe naudotis atitinkama išsamių patikrinimų informacija. Nors nepriklausomų trečiųjų šalių auditai yra svarbi išsamaus patikrinimo reikalavimų dalis,

ekonominės veiklos vykdytojai ir VNKI pranešė, kad didelė problema įgyvendinant Reglamentą yra kvalifikuotų auditorių trūkumas. Be to, atlikus peržiūrą nustatyta, kad VNKI pajėgumai ir ištekliai skiriasi, o tai reiškia, kad reikia toliau gerinti jų bendradarbiavimą ir keitimąsi informacija, visų pirma siekiant užtikrinti vienodą Reglamento įgyvendinimą ir išvengti bandymų apeiti reikalavimus.

Kalbant apie reikalavimų laikymosi išlaidas, taip pat apie papildomas Reglamento priemones, peržiūroje buvo patvirtinta, kad išsamaus patikrinimo schemos gali padėti laikytis reikalavimų ir jos laikomos iš esmės prieinama priemone. Tačiau reikia nuolat paaiškinti schemų paskirtį, kad būtų galima išvengti pernelyg didelio kliovimosi schemomis, nes ekonominės veiklos vykdytojai išlieka individualiai atsakingi už Reglamento laikymąsi, nepriklausomai nuo to, ar jie dalyvauja tokiose schemose (įskaitant tuomet, kai schemą pripažįsta Komisija). Konfliktinių ir didelės rizikos zonų sąrašas, kuris rengiamas ir atnaujinamas remiantis išorės ekspertų žiniomis, yra naudinga priemonė, kuria reguliariai naudojasi ekonominės veiklos vykdytojai ir VNKI. Komisija turėtų nuolat svarstyti, kaip konkrečiai būtų galima patobulinti pagrindinę šio sąrašo metodiką. Atlikus peržiūrą buvo patvirtinta kitų priemonių, pavyzdžiui, EPRM arba strateginių partnerysčių žaliavų srityje, kuriomis papildomos Reglamente nustatytos pastangos, pridėtinė vertė, nes šiomis priemonėmis atsižvelgiama į tarptautinio bendradarbiavimo perspektyvas ir toliau bendradarbiaujama su trečiosiomis šalimis partnerėmis.

Galiausiai atliekant peržiūrą buvo nagrinėjami klausimai, susiję su Reglamento taikymo sritimi ir susijusiomis problemomis, kurie, be Reglamente nustatytų problemų, gali turėti įtakos Reglamento veikimui ir veiksmingumui. Iš vertinimo matyti, kad materialinė taikymo sritis (galimas kitų naudingųjų iškasenų ar metalų, visų pirma kobalto, įtraukimas) arba rizikos aprėptis (gali būti įtraukta papildoma rizika, pvz., aplinkosauginė rizika) iš esmės jau išplėtota pagal kitus vėlesnius ES teisės aktus, visų pirma pagal Įmonių tvarumo išsamaus patikrinimo direktyvą ir Baterijų reglamentą. Kadangi kai kurie iš šių naujausių teisės aktų reikalavimų dar nebuvo pradėti taikyti, dar per anksti daryti aiškias išvadas dėl jų sąveikos su Reglamentu, o ši sąveika galiausiai priklausys nuo to, kaip bus įgyvendinamos šios kitos iniciatyvos. Todėl šiuo metu negalima daryti išvados, kad, siekiant pagerinti Reglamento veikimą arba visapusiškai įvertinti, ar kiti teisės aktai pakankamai papildo Reglamento veiksmingumą, reikėtų būtinai atlikti Reglamento pakeitimus.

Ateities perspektyvos

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, atlikus šią pirmąją peržiūrą nustatyta, kad ES turi aktyviau dalyvauti ir didinti informuotumą apie Reglamentą ir jo tikslus. Tai galėtų būti pastangos informuoti apie Reglamentą vietoje ir bendraujant su atitinkamomis pagrindinėmis suinteresuotosioms šalimis ir atitinkamų plėtros projektų rėmimas. Bendradarbiaudamos su vietos subjektais, ES delegacijos galėtų tapti pagrindinėmis partnerėmis ir tarpininkėmis.

Be to, Komisija gali toliau nagrinėti, kaip būtų galima pagerinti Reglamento vykdymo užtikrinimo, kurį vykdo VNKI, konvergenciją. Nors Komisija jau rengia kelias priemones, pavyzdžiui, keitimosi muitinės duomenimis platformą, arba reguliariai keičiasi informacija alavo, tantalo, volframo ir aukso ekspertų grupės posėdžių metu, turėtų būti toliau siekiama nuolat teikti paaiškinimus ar gaires ir sudaryti palankesnes sąlygas tarpvalstybiniam VNKI

bendradarbiavimui sprendžiant problemas, susijusias su atsakingu naudingųjų iškasenų pirkimu ir Reglamento reikalavimų laikymusi.

Svarbu tai, kad šios pirmosios peržiūros metu nustatyta, jog Reglamento poveikis neturėtų būti vertinamas atskirai. Šis Reglamentas yra platesnės priemonių ekosistemos, kurios tikslas – skatinti atsakingą alavo, tantalo, volframo ir aukso pirkimą, siekiant neprisidėti prie konfliktų ir sunkių žmogaus teisių pažeidimų, dalis. Šiuo atžvilgiu šioje peržiūroje buvo aptarti pradiniai teigiami pokyčiai tiek trečiosiose šalyse, tiek ES viduje, visų pirma požymiai, susiję su aktyvesniu išsamių patikrinimų taikymu ir geresniu EBPO išsamaus patikrinimo rekomendacijų supratimu, įgyvendinimu ir platesnio masto sklaida. Būtina remti ir toliau stiprinti tokį platesnį tarptautinio masto išsamių patikrinimų taikymą alavo, tantalo, volframo ir aukso sektoriuje ir už jo ribų. ES ne tik užtikrina veiksmingą ES politikos įgyvendinimą, bet ir atlieka svarbų vaidmenį remdama tolesnes tarptautines pastangas, rodydama pavyzdį ir bendradarbiaudama su visomis atitinkamomis suinteresuotosiomis šalimis, trečiosiomis šalimis ir tarptautiniuose forumuose.